

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Θέμα πτυχιακής: Αυτοβιογραφίες του Χριστόπουλου για την Εθνική
Αντίσταση στη Φλώρινα κατά τον Εμφύλιο Πόλεμο(1946-1949)

Φοιτήτρια: Γιαννούλη Πανωραία

ΑΕΜ: 3555

Εξεταστική Επιτροπή: κ. Ηλιάδου- Τάχου

ΦΛΩΡΙΝΑ

ΜΑΪΟΣ 2017

Πίνακας περιεχομένων

1.	Εισαγωγή.....	3-14
2.	Αυτοβιογραφίες του Χριστόπουλου.....	15-62
3.	Συμπεράσματα-Συζήτηση.....	63-65
4.	Βιβλιογραφία.....	66

1. Εισαγωγή- Θεωρητική τεκμηρίωση του ζητήματος

Στο συμπέρασμα, που θα καταλήξουμε χωρίς καμία αμφιβολία, είναι ότι τα δεινά της διχόνοιας της χώρας μεγάλη ευθύνη έχουν οι ξένες δυνάμεις, και κυρίως οι Άγγλοι. Το ξεκίνημα του Εμφυλίου Πολέμου βρισκόταν την περίοδο της γερμανικής Κατοχής και, πιο μακριά, στη δραστική παρεμβολή των Άγγλων και τη διαμάχη του Δεκέμβρη του 1944.

Οι συγκρούσεις ξεκινάνε στην Κατοχή. Από την μία οι συνεργάτες των Γερμανών, με τις <<εθνικές>> τους ομάδες που βρίσκονται απέναντι με τους αντιστασιακούς του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου(ΕΑΜ) σαν <<αντεθνικούς>> και <<παράνομους>>. Οι αντιστασιακοί αγωνίζονται τους κατακτητές, Γερμανούς, Ιταλούς και Βούλγαρους, για την απελευθέρωση της πατρίδας μας, εντάσσουν δικαιολογημένα τους συνεργάτες των Γερμανών προδότες.

Είναι ευρέως γνωστό πώς οι συνεργάτες των Γερμανών προερχόταν κατά κύριο λόγο από τις γραμμές της δεξιάς παράταξης. Μάλιστα στη Δυτική Μακεδονία, ακόμα και το Βουλγαρικό Κομιτάτο συγκέντρωνε άνδρες από την δεξιά παράταξη. Από την άλλη πλευρά, οι αντιστασιακοί, που προερχόταν κατά κανόνα από το λαό, αποτελούσαν την Αριστερά και την ευρύτερη δημοκρατική παράταξη.

Η διχόνοια άκμασε με την παρουσία των Άγγλων στρατιωτικών συνδέσμων στην Ελλάδα. Από τις αρχές του '43, εξελίχθηκε πολύ γρήγορα το εαματικό κίνημα, και κυρίως του ΕΛΑΣ, ανάγκασε τους Άγγλους να αναθεωρήσουν την τακτική τους. Η ομάδα των Άγγλων τοποθετήθηκε μόνιμα στην Ελλάδα ως Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή(ΒΣΑ) και οι στόχοι της δεν ήταν μόνο στρατιωτικού, αλλά και πολιτικού περιεχομένου. Κύριο μέλημά της, είναι να διασπάσει το ΕΑΜ και το ΕΛΑΣ, να δημιουργήσει αντίρροπη δύναμη στα αντιεαμικά τμήματα, και να σχεδιάσει τον Εμφύλιο Πόλεμο. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, έπρεπε να παρεμβούν στις εσωτερικές ελληνικές εξελίξεις και να συντρίψουν τις δημοκρατικές δυνάμεις, με την ηθική μείωση και να σπιλεύσουν την αίγλη των αγωνιστών του ΕΛΑΣ. Με σκοπό να εξασφαλίσουν μ' όλα τα μέσα τη νίκη της Δεξιάς και την επαναφορά της μοναρχίας.

Στις 12 Φεβρουαρίου 1945, τελείωσαν οι πολεμικές συγκρούσεις ανάμεσα στα τμήματα του ΕΛΑΣ και στα βρετανικά στρατεύματα. Ο τερματισμός έληξε με τη Συμφωνία της Βάρκιζας(12.2.1945) και υποσχόταν ρητά, την πλήρη δημοκρατική ισοτιμία, αλλά στην πραγματικότητα ο όρος αυτός ήταν πλασματικός.

Με αποτέλεσμα, η Δεξιά, η αστυνομική τρομοκρατία και ο μηχανισμός των δικαστηρίων, να ξεκινήσει ένας αδίστακτος διωγμός των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, αλλά και στον εκάστοτε πολίτη που θα έχει το θάρρος να φανερώσει τα δημοκρατικά του πιστεύω. Όποιος μιλούσε για δημοκρατία, δικαζόταν από τους ψευδομάρτυρες και κλεινόταν στη φυλακή.

Η επίσημη γνωστοποίηση της Συμφωνίας της Βάρκιζας, συντέλεσε μεγάλη ανησυχία και λύπη στο λαό. Εκείνη την περίοδο κυριαρχούσε ένα κλίμα οδυνηρό, δεν ήταν λίγοι που χαρακτήρισαν τη Συμφωνία προδοσία. Αυτό είχε ως συνέπεια ο λαός να μην έχει εμπιστοσύνη πλέον στους μαχητές του ΕΑΜ-ΚΚΕ.

Εκείνος που είχε αντίθετη άποψη ήταν ο Άρης Βελουχιώτης ο οποίος κυνηγήθηκε από όλους και βαθιά πικραμένος αποφάσισε να βάλει τέλος στη ζωή του, στις 16 Ιουνίου του 1945.

Μέσα στο κλίμα της σύγχυσης και λύπης, που κυριαρχούσε στην πόλη και στα χωριά της Φλώρινας, στις 18 Φλεβάρη 1945 επανήλθαν οι κομματικές παρατάξεις της ΚΕ του ΚΚΕ, του ΕΑΜ και της ΕΠΟΝ σε μια ευρεία στελεχών, πάρθηκαν σημαντικές αποφάσεις. Η πρώτη μέριμνα των στελεχών, ήταν η νηφαλιότητα των μελών, να καυτηριάσουν την έλλειψη αυτοπεποίθησης και να πάρουν ορθά μέτρα προφύλαξης των οργανώσεων και η προετοιμασία τους για τη παράνομη δουλειά και τη δράση βάσει της νέας κατάστασης που είχε δημιουργηθεί.

Αποφασίστηκε τα καταδιωκόμενα στελέχη και πιο ενεργοί αγωνιστές ήταν υποχρεωμένοι να φύγουν <<προσωρινά>> από την πόλη και να καταφύγουν στη Γιουγκοσλαβία. Άλλο μέτρο ήταν η απόκρυψη της κομματικής και στρατιωτικής περιουσίας.

Τη μεταβαρκιζιανή εποχή, ο χαφιεδισμός είχε αναγορευθεί το πιο χρήσιμο επάγγελμα. Με ελάχιστα χρήματα, η ΚΥΠ, οι διάφορες υπηρεσίες της Χωροφυλακής και της Ασφάλειας στρατολογούσαν χαφιέδες. Έτσι είχαν απαλλαχθεί σε κάθε μεριά της πόλης και στα χωριά χαφιέδες και πληροφοριοδότες, με επί πληρωμή.

Στις 23 Φλεβάρη του 1945, στη δεύτερη επέτειο της ίδρυσης ΕΠΟΝ, έπρεπε λόγω της μεταβαρκιζιανής κατάστασης, να δοθεί η εντύπωση ότι η νεολαία συντηρεί το αγωνιστικό της φρόνημα, κι όσα κακώς κείμενα κι αν συναντήσει καλείται να υλοποιήσει την αποστολή της.

Η νεολαία επί το πλείστον ήταν οργανωμένη στην ΕΠΟΝ. Η ΕΠΟΝ Φλώρινα ήθελε να δώσει αισιόδοξο χαρακτήρα στην επέτειό της.

Στις αρχές του Μάρτη του 1945 ήρθαν τα πρώτα τμήματα των Άγγλων στη Φλώρινα και μετέπειτα τα πρώτα τμήματα της Εθnikοφυλακής. Έτσι στην πόλη της Φλώρινας, τα αγγλικά στρατεύματα κατέκτησαν την Περιφερειακή Επιτροπή της Κομματικής Οργάνωσης του ΚΚΕ και τοποθέτησαν το φρουραρχείο τους Άγγλοι στρατιώτες μαζί με Χίτες. Λεηλάτησαν τη λέσχη της ΕΠΟΝ και τοποθέτησαν φρουρά και δεν άφηναν τους Επονίτες να μπουν στη λέσχη τους.

Την εποχή εκείνη αποτελούσε κοινή γνώμη σε όλους τους πολίτες ότι πίσω από όλα τα δεινά είναι ο ξένος παράγοντας.

Τα πρόσωπα που πήραν μέρος στην Εθνική Αντίσταση τους φυλάκιζαν στην Κασσάνδρα και τους βασάνιζαν με φρικτό τρόπο. Γιατί είχαν ως στόχο να εξαφανίσουν την Αντίσταση σαν ιδέα και σαν πράξη.

Η οργάνωση του ΚΚΕ έκανε σφάλματα στη δεκεμβριανή σύγκρουση, λόγω <<της ανυπαρξίας της πολιτικής ευλυγισίας>>. Το ΚΚΕ είχε διαθέσεις για δημοκρατικές εξελίξεις στη χώρα. (Κέντρος, Ν. (2011). Προς τον Εμφύλιο Πόλεμο. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.7-42). Ελλάδα: Βιβλιόραμα).

Την περίοδο του 1945 υπήρξε ένα μεγάλο χαρμόσυνο γεγονός, η άφιξη του Ζαχαριάδη στην Αθήνα. Ο λαός είχε εμψύσει την ιδέα, με την άφιξη του δεν θα χαθεί ο Αγώνας.

Ο Ζαχαριάδης πρέσβευε δημοκρατικές αντιλήψεις, διακρινόταν από ειρηνικό πνεύμα για την επίλυση των προβλημάτων, δηλαδή στο συμβιβασμό, στην αλληλεγγύη και όχι στη νέα πολεμική αναμέτρηση.

Επικουρικά, εκείνη την εποχή όλος ο δημοκρατικός κόσμος έπρεπε να ήταν έτοιμος να αντιμετωπίσει τους βίαιους φασίστες. Οι βίαιοι φασιστές δημιούργησαν μεγάλες ζημιές στις οργανώσεις. Έτσι, στα τέλη του Μάη του 1945, έξω από τη Φλώρινα, έγινε σύσκεψη στελεχών, στην οποία πήραν μέρος περίπου δώδεκα στελέχη, μεταξύ των οποίων ο Θανάσης Ζιώγας, ο Πέτρος Κέντρος, ο Κυριάκος Πυλάης και άλλοι.

Κατά το διάστημα αυτό, στη Φλώρινα, λίγες μέρες μετά τη σύσκεψη των στελεχών συνελήφθη καθώς έμπαινε στην πόλη ο Θανάσης Καρτσούνης από όργανα της Ασφάλειας. Αφού τον βασάνισαν, τον κράτησαν στην απομονωτήριο μερικές μέρες και στη συνέχεια τον πήγαν στις φυλακές Θεσσαλονίκης.

Κατά το καλοκαίρι του 1945, μετά από πολλές διαμαρτυρίες και πιέσεις του πολιτικού κόσμου, οι αρχές ξεκίνησαν να εγκαθιδρύουν μια σχετική νομιμότητα. Έτσι, και στη Φλώρινα άρχισε σιγά σιγά να εμφανίζεται κάποια νομιμότητα. Την εποχή ακριβώς αυτή στάλθηκε καινούργιος γραμματέας της ΠΕ Φλώρινας, ο Θεόδωρος Ευθυμιάδης, παλιός Ακροναυπλιώτης, ο οποίος βοήθησε πολύ στην αναδιαμόρφωση των οργανώσεων, στην επίμονη προσπάθεια να εγκαθιδρύσει τη νομιμότητα.

Στα τέλη του Νοέμβρη του 1945, η κυβέρνηση Σοφούλη, με ψήφισμά της, έδωσε μερική αμνηστία. Με αυτή βγήκαν αρκετοί αγωνιστές μεταξύ των οποίων ο Πέτρος και Νίκος Κέντρος και ο Θανάσης Ζιώγας.

Ο Ν. Κέντρος, ήταν γραμματέας του Νομαρχιακού Συμβουλίου της ΕΠΙΟΝ Φλώρινας, μαζί με άλλα στελέχη της ΕΠΙΟΝ, ασχολούνται με την δραστηριοποίηση της νεολαίας, οργανώνοντας επιτροπές για την εξασφάλιση της νόμιμης κινητοποίησης των οργανώσεων. Παρά τις διάφορες απειλές και την τρομοκρατία της Δεξιάς. Η οργάνωση της ΕΠΙΟΝ Φλώρινα επέβαλε την ουσιώδη νομική αναγνώρισή της από τον εισαγγελέα της Φλώρινας.

Τα μέλη του ΚΚΕ, της ΕΑΜ και οι αντιστασιακές οργανώσεις της Φλώρινας κατηγορήσαν τη Δεξιά και τους Άγγλους ότι έσπρωχναν την χώρα σε νέες θλιβερές περιπέτειες.

Οι οργανώσεις αυτές ήταν γαλουχημένες με δημοκρατικά φρονήματα, μαχόταν υπέρ της εθνικής ενότητας και της συμφιλίωσης.

Την εποχή εκείνη η Κομματική Οργάνωση Φλώρινας βρισκόταν προς αδιέξοδο, κυρίως στα χωριά της πόλης, στα οποία διαλύθηκαν οι κομματικές οργανώσεις. Επιπλέον, η Δεξιά τρομοκρατούσε το δημοκρατικό λαό απειλούσαν πάλι με δολοφονίες και ανοιχτό πραξικόπημα. Οι Εαμίτες για να αντιμετωπίσουν αυτή την κατάσταση, εκδώσαν στην εφημερίδα του ΕΑΜ Φλώρινας Νίκη, τις 2.2.1946. Καλούσαν τον λαό να αντιταχθούν στο ετοιμαζόμενο

πραξικόπημα και να μπει το ΕΑΜ, να διώξουν τους Άγγλους από τη χώρα και να ησυχάσει ο τόπος. (Κέντρος, Ν. (2011). Αντίσταση στη Βία. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.43-66). Ελλάδα: Βιβλιόραμα).

Στην επόμενη συνεδρίαση της Επιτροπής Πόλης Φλώρινας, αποφασίστηκε ότι οι οργανώσεις των δημοκρατικών καταδιωκόμενων δεν πρέπει να έχουν καμία επαφή και σχέση, ούτε καν συνεργασία με τις Νοφικές ομάδες. Εκείνη την περίοδο, οι καταδιωκόμενοι αγωνιστές πολλοί από αυτούς ήταν σλαβόφωνοι, υπήρχε ο κίνδυνος να στρατολογηθούν με τις Νοφικές ομάδες.

Οι κομματικές οργανώσεις εκείνης της εποχής πρέσβευε τα ειρηνικά της φρονήματα, με αποτέλεσμα να απαγορεύει στα άτομα που ανήκαν στο κόμμα τους να κυκλοφορούν ελεύθερα με το όπλο τους, με την απειλή ότι θα διαγραφούν από το κόμμα.

Το ΚΚΕ παρουσίασε δύο απόψεις, η μία που είχε την μεγαλύτερη απήχηση ήταν να δράσουν στον ένοπλο αγώνα, η άλλη ήταν η προετοιμασία του ένοπλου αγώνα να γίνει χωρίς καμία βιαστική απόφαση. Λόγω αυτής της αντιπαράθεσης, υπήρχε μια ελληνική αντίδραση και οι Άγγλοι να μοχλεύουν με όλα τα μέσα τον Εμφύλιο Πόλεμο.

Ένα άλλο πρόβλημα ήταν να μην δημιουργηθεί κανένα πραξικόπημα από την Δεξιά, αλλά οι δημοκρατικές δυνάμεις καθησυχάζοταν με το γεγονός ότι υπερίσχυαν. Επίσης, η Δεξιά προσπαθούσε να εμποδίσει να γίνουν εκλογές και έκανε διάφορες τρομοκρατίες όπως δολοφονίες, συλλήψεις και φυλακίσεις. Αλλά, τελικά δεν υλοποίησαν το στόχο του και οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν, αλλά τρομοκρατίες συνεχίστηκαν και μετά τις εκλογές σε μεγαλύτερο βαθμό.

Το Μάιο του 1946 ήρθε εντολή από την Επιτροπή της Πόλης Φλώρινας από το Μακεδονικό Γραφείο του ΚΚΕ να δημιουργηθεί ένοπλη ανταρτική ομάδα από τους καταδιωκόμενους πολίτες. Η πρώτη ανταρτική ομάδα των καταδιωκόμενων ήταν στο Βίτσι, η οποία πέρασε μεγάλη κρίση. Έπρεπε μόνοι τους να αγωνιστούν για όλα τα παρακάτω: τροφοδοσία, περίθαλψη, εξοπλισμός, στρατολογία και το μείζον θέμα να αντιμετωπίσουν τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις που είχε ξεκινήσει η Χωροφυλακή. Αλλά, δυστυχώς διαλύθηκε με την άγρια τρομοκρατία, τον ξυλοδαρμό, τις δολοφονίες, τις συλλήψεις και τις φυλακίσεις.

Η Επιτροπή Πόλης Φλώρινας έπρεπε να αντιμετωπίσει όχι μόνο το ζήτημα των καταδιωκόμενων και τα προβλήματα που δημιουργήσαν οι δραστηριότητες του ΝΟΦ στη Φλώρινα. Το ΝΟΦ ήταν η συνέχεια του ΣΝΟΦ. Η ΣΝΟΦ ήταν οργάνωση των σλαβόφωνων που είχε ιδρυθεί στην Ελλάδα το 1943 από το ΕΑΜ και εργαζόταν υπό την καθοδήγησή του. Ο σκοπός ήταν η απόσπαση και η ένωση της ελληνικής Μακεδονίας με την Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας.

Οι ένοπλες Νοφικές ομάδες είχαν μεγαλύτερη ευρωστία από τις ανταρτικές ομάδες. Με αποτέλεσμα να κάνουν άγριες τρομοκρατίες, όπως δολοφονίες, συλλήψεις και φυλακίσεις. Ακόμη, έπιαναν τα μέλη της ΠΕ του ΕΑΜ και του ΑΚΕ, απειλώντας τους να σταματήσουν την κινητικότητά τους υπέρ του ΕΑΜ, αλλιώς τους σκότωναν. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή Πόλης αποφάσισε να στείλει εκπρόσωπό της στο Βίτσι στους Νοφικούς. Η συζήτηση

περιστράφηκε πάνω σε ζητήματα κοινής δράσης των ένοπλων ομάδων. Οι Νοφικοί συμφώνησαν και υποσχέθηκαν να συμμετέχουν σε μια τέτοια κοινή δράση. Αλλά, αυτή η συμφωνία διαλύθηκε πολύ νωρίς από τον Κεραμιτζή.

Ακριβώς αυτή την εποχή έγινε μια άλλη συνάντηση με τους Νοφικούς, η οποία δεν έχει αίσιο τέλος. Με αποτέλεσμα να συνεχιστούν οι άγριες τρομοκρατίες.

Στο τέλος, παρά τις διαφωνίες που υπήρχαν μεταξύ τους κατέληξαν σε συμφωνία. (Κέντρος, Ν. (2011). Από τη Γραμμή της Νομιμότητας στη Σύγκρουση των τμημάτων των Διωκόμενων. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.67-100). Ελλάδα: Βιβλιόραμα).

Στη Φλώρινα, την εποχή της <<νομιμότητας>> (1946), παρά την άγρια τρομοκρατία, τις συλλήψεις, τις φυλακίσεις, τους ξυλοδαρμούς και τις δολοφονίες, όλες οι οργανώσεις μπόρεσαν να διατηρήσουν σε ένα καλό επίπεδο δράσης και ετοιμότητας. Εκείνη την εποχή οι οργανώσεις πάλευαν να αντιμετωπίσουν το μείζον θέμα της τρομοκρατίας που ασκούσαν στους δημοκρατικούς από την Χωροφυλακή.

Για αυτό το λόγο, μέχρι το Μάιο του 1946 όλες οι αντιστασιακές ομάδες της Δυτικής Μακεδονίας είχαν καταπολεμηθεί και πέρασαν στην παρανομία. Η μόνη πόλη που κρατούσε τα προσχήματα της «νομιμότητας» ήταν η Φλώρινα. Αλλά πλησίαζε και σε αυτήν η μέρα που θα χτυπηθεί αβασάνιστα.

Στις 7 Ιουνίου του 1946, ο Τσαλδάρης δημιουργεί τα περίφημα «έκτακτα στρατοδικεία», για να πολεμήσουν τους δημοκρατικούς πολίτες. Η Επιτροπή Πόλης ΚΟ Φλώρινας, συμμετέχει στα δρώμενα και αποφάσισε να πάρει ορισμένα μέτρα για να αποτρέψει το ολικό χτύπημα. Να σημειωθεί ότι εκείνη την περίοδο είχαν συνελήφθη σχεδόν όλα τα στελέχη όπως Καρασαββίδης Θεοχάρης, Σεντέζης Βασίλης και πολλοί άλλοι. Από την Επιτροπή Πόλης γλίτωσαν την σύλληψη ο Ευθυμιάδης, ο Νίκος Κέντρος και άλλοι.

Πρέπει να τονίσουμε ιδιαίτερα, πως η ΚΟ Φλώρινας, ήταν η μοναδική ίσως οργάνωση στη Δυτική Μακεδονία, που μπόρεσε να ανασυγκροτηθεί παρά τις κακουχίες και δυσκολίες και να συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη του ανταρτικού κινήματος στο νομό Φλώρινας.

Εκείνη την εποχή κυριαρχούσε ο φόβος, το να δεχτεί κάποιος στο σπίτι του παράνομο στέλεχος, υπέγραφε την καταδίκη του, δηλαδή φυλακή- ίσως και εκτελεστικό απόσπασμα-, και την οικογένειά του διωγμούς και περιπέτειες. Δεν ήταν πια όπως στα χρόνια της Κατοχής, που δεν υπήρχε ο έλεγχος από την Ασφάλεια και τους χαφιέδες που τότε δεν παρακολουθούσαν τα πάντα. Τώρα ο κίνδυνος για κάθε παράνομο στέλεχος ήταν μεγάλος και άμεσος.

Ωστόσο, παρά τις δύσκολες συγκυρίες, η οργάνωση της Φλώρινας κατάφερε να ανασυγκροτηθεί, έτσι αναπτύχθηκε το ανταρτικό κίνημα, για να πάρουν μέρος σε αυτό, έδινε κουράγιο και αγωνιστικό κίνητρο για την δημιουργία του λαϊκού αγώνα.

Η Δεξιά για να σταματήσει το ανταρτικό κίνημα έκανε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στο Βίτσι, αλλά αυτές δεν πέτυχαν το σκοπό τους, να σταματήσουν τη δημιουργία του λαϊκού αγώνα.

Για την ενίσχυση των ανταρτικών ομάδων φτάνουν στο Βίτσι από το Μπούκλες οι πρώτοι καπετάνιοι.

Ένα άλλο σημαντικό γεγονός που σημειώνεται είναι τις 1^η Σεπτεμβρίου του 1946 έγινε η διεξαγωγή του δημοψηφίσματος και η τρομοκρατία απαλυνόταν. Αν και τα «έκτακτα μέτρα» δεν υλοποιήθηκαν στη Φλώρινα και την Καστοριά, γιατί αποτελούσαν παραμεθόριο περιοχή.

Η Δεξιά δεν σεβάστηκε το δημοψήφισμα και επανέφερε σε ισχύ τα «έκτακτα μέτρα» και έκανε διάφορες συλλήψεις φαντάρων με δημοκρατικά φρονήματα, όπως Παπαδόπουλος Γεώργιος, Κούκης Αλέκος και άλλοι.

Το ΚΚΕ πρότεινε συμφιλίωση, ισοτιμία και αλληλοσεβασμός για να αποφευχθεί στην Ελλάδα ο Εμφύλιος Πόλεμος.

Από την άλλη, η Δεξιά και οι Άγγλοι προσπαθούσαν να κάνουν την Μακεδονία αυτόνομη, με το πρόσχημα «ότι έτσι θα σωθούν οι σλαβόφωνοι από την ελληνική καταπίεση».

Στα τέλη του Σεπτεμβρίου του 1946, πραγματοποιείται μια συμφωνία ανάμεσα στη Διοίκηση ανταρτών Βίτσι και στους εκπροσώπους του ΝΟΦ, για να βρουν λύση στο κοινό πρόβλημα της ενότητας. Παρόλου τις συζητήσεις που έγιναν, δεν πάρθηκε καμία συμφωνία. Διότι ο Στρατής Κέντρος ήταν αδιάλλακτος και είχε προοικονομήσει την ψευτιά και την υποκρισία των ΝΟΦ.

Στις 21 Νοεμβρίου του 1946, πραγματοποιείται μια άλλη συμφωνία ανάμεσα στους αντάρτες και στην οργάνωση ΝΟΦ, η οποία είχε αίσιο τέλος, δηλαδή η ενότητα όλων των ανταρτικών ομάδων.

Στην πορεία αποδείχθηκε μια απάτη από τα στελέχη της ΝΟΦ και κυρίως από τους ηγέτες της, εξαπάτησαν το ΚΚΕ και μετά όλη την ενότητα και συνέχιζαν να έχουν διασυνδέσεις με τους Σερβομακεδόνες των Σκοπίων. Αυτό δημιούργησε μεγάλη ζημιά στο κίνημα αλλά και στο μακεδονικό ζήτημα, αυτό έδειχναν οι μεταγενέστερες εξελίξεις των γεγονότων. Το προαίσθημα του Στρατού Κέντρος ήταν αλάνθαστο. (Κέντρος, Ν. (2011). Η Έξοδος στο Βουνό. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.101-148). Ελλάδα: Βιβλιόραμα.)

Στις 25.12.1946, η Επιτροπή Ελλάδας αποφάσισε να εξετάσει την κατάσταση της χώρας, και να προσπαθήσει να επιλύσει όποιο πρόβλημα θερίζει τον ελλαδικό χώρο.

Το ΕΑΜ, στις 9 Φεβρουαρίου 1947, ήταν κατά των εχθροπραξιών και υπέρ των δημοκρατικών φρονημάτων. Από την άλλη μεριά, η Χωροφυλακή ασκούσε μεγάλη τρομοκρατία στη Φλώρινα όπως δολοφονίες, συλλήψεις, βιασμοί γυναικών, λεηλασίες και βασανιστήρια.

Στις 24.4.1947 λιποτάχθηκε η διμοιρία του κυβερνητικού στρατού από την Πύλη Πρέσπας. Η σύγκρουση ήταν μεταξύ των φαντάρων και των ανταρτών.

Η Επιτροπή Πόλης ΚΟ Φλώρινας, στα 1946, πρότεινε αρκετές φορές να εισχωρήσουν φαντάροι στις ανταρτικές ομάδες, αλλά όλες οι προτάσεις απορριπτόταν, διότι δεν υπήρχε εμπιστοσύνη μεταξύ τους.

Μετά την λιποταξία, σημειώθηκε άγρια τρομοκρατία. Συνελήφθησαν εκείνη την εποχή κυρίως μέλη από την παράνομη Κομματικής Οργάνωσης της Ταξιαρχίας.

Δυστυχώς από την άλλη πλευρά, η ηγεσία του ΚΚΕ, αμφιταλλευόταν να πάνε ή να μην πάνε με το ανταρτικό. Εκείνη την περίοδο εκτός από συλλήψεις γινόταν και πάρα πολλές εκτελέσεις και βασανιστήρια όπως Δ. Λαζάρου, Αθαν. Ιωαννίδης και άλλοι πολλοί.

Τον Αύγουστο του 1947 έγινε η μάχη στο Νυμφαίο, μεταξύ των ανταρτών και τις δυνάμεις του στρατού και της Χωροφυλακής. Μέσα στο χωριό έλεγχαν οι αντάρτες. Όταν σκοτεινίασε, οι αντάρτες έδωσαν εντολή στους φαντάρους και στη Χωροφυλακή να παραδοθούν. Δεν απάντησαν. Μόνο οι στρατιώτες πιάστηκαν, οι χωροφύλακες πήδηξαν το μαντρότοιχο και έφυγαν.

28 Μαΐου του 1947, οι αντάρτες κάνουν επίθεση στη Φλώρινα. Την εποχή εκείνη η άμυνα της πόλης από την μεριά των κυβερνητικών δυνάμεων δεν ήταν καλά οργανωμένη, πράγμα που εκμεταλλεύτηκαν οι αντάρτες να εισβάλουν και μέσα στις συνοικίες της πόλης. Ο στρατός και η Χωροφυλακή αιφνιδιάστηκαν από το χτύπημα αυτό. Για αυτό το λόγο, άρχισαν να οχυρώνουν την πόλη χτίζοντας ειδικά πυροβολεία στα στρατηγικά σημεία.

Παρόλο αυτού, οι αντάρτες υπερείχαν απέναντι στις κυβερνητικές δυνάμεις, με αποτέλεσμα οι φαντάροι να μην τους πολεμούν. Προτιμούσαν να παραδοθούν και να αιχμαλωτιστούν.

Τα πανούργα αποτελέσματα που είχαν πετύχει οι Άγγλοι στην Ελλάδα και η μεγάλη αποτυχία των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων την άνοιξη του 1947 έδωσε θάρρος στους Αμερικάνους, να εκδηλώσουν την επίθεσή τους κατά των θέσεων του αγγλικού ιμπεριαλισμού, να διώξουν τους Άγγλους από την Ελλάδα. Ένα άλλο μέλημα των Αμερικάνων να επεμβαίνει στα εσωτερικά ελληνικά δρώμενα. Έτσι, δημιουργήθηκε το Δόγμα Τρούμαν από τον πρόεδρο των ΗΠΑ, το οποίο είχε στόχο την αναδιοργάνωση του ελληνικού στρατού, τον εφοδιασμό του με μεγάλες ποσότητες πολεμικού υλικού, την οικονομική βοήθεια στα εσωτερικά ελληνικά θέματα. Με όλα αυτά, δεν υπήρχε κανένα ενδεχόμενο για ειρηνική λύση. Οι Αμερικάνοι συνέχισαν τον Εμφύλιο Πόλεμο που είχαν ξεκινήσει οι Άγγλοι με τη μοναρχική Δεξιά. Οι Αμερικάνοι δημιουργούσαν σύγχυση, για να υλοποιήσουν το σκοπό τους, δηλαδή να απομονώσουν το ΚΚΕ και τις εαμικές κεντροαριστερές δυνάμεις. Έτσι, θα δημιουργούσαν πιο εύκολα διχόνοια και δεν θα ανατρεπόταν ο Εμφύλιος Πόλεμος. Στην απέναντι όχθη ήταν ο Σταλίν, άλλαξε τη γνώμη του για τον Εμφύλιο Πόλεμο και για το Δόγμα του Τρούμαν. Εξέφρασε, δηλαδή τη γνώμη ότι πρέπει να σταματήσει ο Εμφύλιος Πόλεμος στην Ελλάδα και να διαβιβαστεί η γνώμη της ηγεσίας του ΚΚΕ.

Το κλίμα της Ελλάδας ήταν μέσα στη διχόνοια, και για αυτό το λόγο δημιουργήθηκε η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση. Η αμερικανική κυβέρνηση ήθελε να σταματήσει τη ροή της ΠΔΚ και κατάφερε μέσα από τη συνεργασία της με τη Γιουγκοσλαβία και την Βουλγαρία,

να ασκούν πιέσεις στα ελληνοαλβανικά σύνορα. Η ηγεσία του ΚΚΕ κατάλαβε ότι είναι δύσκολο η αναγνώριση της ΠΔΚ. (Κέντρος, Ν. (2011). Ο Χειμώνας του 1947. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.146-196). Ελλάδα: Βιβλιόραμα).

Προς τα τέλη του 1947, όλος ο νομός Φλώρινας είχε βυθιστεί από την βία και τον τρόμο. Οι δολοφονίες, οι τραυματισμοί, τα βασανιστήρια, οι συλλήψεις, οι φυλακίσεις, οι εξορίες ήταν συχνό φαινόμενο για τους δημοκρατικούς πολίτες.

Ένα από τα βιαιότερα εγκλήματα που είχε διαπράξει η Δεξιά ήταν η εκκένωση των χωριών της Φλώρινας, αλλά ήταν δύσκολο να πραγματοποιηθεί. Στην περιφέρεια της Φλώρινας οι ανταρτικές ομάδες είχαν τον έλεγχο και μπορούσαν να εμποδίσουν την εκκένωση. Εκείνη την περίοδο υπήρχε μεγάλο ρεύμα μεταναστών στην Αλβανία και στη Γιουγκοσλαβία, γιατί δεν άντεχαν τη βιαιότητα που κυριαρχούσε.

Ο στόχος του κυβερνητικού στρατού ήταν να νικήσουν ολοκληρωτικά τις δυνάμεις του ΔΣΕ με αποφασιστικές επεμβάσεις στην περιοχή του Γράμμου από ΒΑ και ΝΔ κατεύθυνση. Η μάχη πραγματοποιήθηκε μέσα σε επτά μέρες, δηλαδή από τις 14.6 έως τις 20.6.1948. Άλλες σημαντικές μάχες ήταν στην Γκορούσια τις 18.7.1948. (Κέντρος, Ν. (2011). Οι Εκκαθαριστικές Επιχειρήσεις του 1947 και οι Μάχες του ΔΣΕ του 1947-1948 στο Βίτσι-Γράμμο. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.197-238). Ελλάδα: Βιβλιόραμα).

Σκληρές μάχες έγιναν στο Βίτσι την περίοδο του 1948, τα τμήματα του ΔΣΕ είχαν μειωμένη δύναμη εξαιτίας σοβαρών απωλειών από την μάχη της Γράμμου. Ανασυγκροτήθηκαν στο Βίτσι και κατάφεραν να συντρίψουν τις κυβερνητικές δυνάμεις, οι οποίες αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν. Έτσι, οι δυνάμεις του ΔΣΕ κατάφεραν να ανατρέχουν τα σχέδια των Αμερικάνων.

Στις 29 Αυγούστου του 1948, οι κυβερνητικές δυνάμεις άρχισαν εφόδους στα τμήματα του ΔΣΕ, το μεγαλύτερο μέρος του στρατού συγκεντρώθηκε στο Μάλι-Μάδι. Στις 31 Αυγούστου, ο στρατός κατέλαβε τα Κουκλουθούρια, αλλά τα τμήματα του ΔΣΕ προσπάθησε να ανατρέψει το αποτέλεσμα αλλά δεν το κατάφερε.

Μετά έγινε μια άλλη μάχη στο Μάλι-Μάδι, στην οποία ηττήθηκε ο κυβερνητικός στρατός, ο οποίος είχε μεγάλες απώλειες σε νεκρούς και τραυματίες. Εγκατέλειψαν τα πάντα και κατέφυγαν στα χωριά της Καστοριάς. Οι επιτυχίες του ΔΣΕ δημιούργησε μεγάλο πλήγμα στην τότε στρατιωτικοπολιτική ηγεσία της χώρας.

Τέλος, πραγματοποιήθηκαν άλλες δύο μάχες, η πρώτη μάχη του Μπίκοβικ τις 10 Οκτώβρη του 1948 και η μάχη στην Κούλα- Βίτσι, 22-23 Οκτώβρη 1948. Σε αυτές τις μάχες νίκησαν τα τμήματα του ΔΣΕ και ηττήθηκε ολοκληρωτικά ο κυβερνητικός στρατός.

Επικουρικά, έγινε μια δεύτερη μάχη στο Μπίκοβικ τις 10-11 Νοεμβρίου του 1948, η οποία ήταν μια από τις πιο σοβαρές επιχειρήσεις των τμημάτων του ΔΣΕ. Σε αυτή την μάχη το ΔΣΕ έφερε την επιτυχία. Ο κυβερνητικός στρατός εγκατέλειψε τα πάντα, ακόμα και αυτοί που δεν πρόλαβαν να φύγουν παραδόθηκαν.

Την άλλη μέρα οι κυβερνητικές δυνάμεις ενέπνευσαν αντεπίθεση, η οποία απέτυχε πάλι. Στις 12 Νοέμβρη, ο κυβερνητικός στρατός, μετέπειτα από μια σοβαρή προετοιμασία. Καταδιώχθηκαν όλες. Το ίδιο συνέβησε και τις 13 Νοέμβρη, δεν κατάφεραν πάλι τίποτα. Στην πρώτη επίθεση τις 14 Νοέμβρη στο Μπίκοβικ απέτυχαν πάλι οι κυβερνητικές δυνάμεις του στρατού, αλλά στην δεύτερη επίθεση κατάφεραν να καταλάβουν το Μπίκοβικ. Η μάχη διήρκεσε τέσσερις μέρες, προκάλεσε μεγάλες απώλειες στον κυβερνητικό στρατό, αλλά και στα τμήματα του ΔΣΕ. Με αυτές τις μάχες σταμάτησαν και οι εκστρατείες των κυβερνητικών δυνάμεων το 1948.

Την εποχή του 1948, ύστερα από πολλές αποτυχίες και σφάλματα, είχαμε το ξεκίνημα για τη διόρθωση της στρατιωτικής πολεμικής δουλειάς των τμημάτων του ΔΣΕ. Έτσι δημιουργήθηκε το «τρίτο μέτωπο». (Κέντρος, Ν. (2011). Κρίσιμες Στιγμές για τον Δημοκρατικό Στρατό. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.239-264). Ελλάδα: Βιβλιόγραμμα).

Στα τέλη του 1948 με αρχές του 1949, τα τμήματα του ΔΣΕ προετοιμάζονται για τη μεγάλη μάχη στη Φλώρινα που έχουν στόχο να εξουδετερώσουν τις κυβερνητικές δυνάμεις του στρατού. Οι κυβερνητικές δυνάμεις της Φλώρινας ήταν πλήρες ενημερωμένες για το τι προετοιμάζουν τα τμήματα του ΔΣΕ.

Η Φλώρινα ήταν πολύ καλά οχυρωμένη πόλη, γύρω από αυτήν υπήρχαν συρματοπλέγματα και ένα μεγάλο σε έκταση ναρκοπαγιδευμένο έδαφος. Για αυτό το λόγο, τα τμήματα του ΔΣΕ προετοιμάστηκαν κατάλληλα με τον καλύτερο εξοπλισμό για να αντιμετωπίσουν τον κυβερνητικό στρατό.

Η μάχη στη Φλώρινα θα γινόταν τις 11 Φεβρουαρίου του 1949, αλλά αναβλήθηκε λόγω του παγετού που είχαν κλείσει οι δρόμοι εξαιτίας του χιονιού και μάχη έγινε τελικά στις 12 Φεβρουαρίου. Διεξάχθηκε σκληρή μάχη με μεγάλες απώλειες και τραυματισμούς. Η μάχη της Φλώρινας αποτέλεσε την ήττα για τα τμήματα του ΔΣΕ με χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες. Μεταξύ των οποίων ήταν Λαζαρίδης Λευτέρης, Παπαδημητρίου Δημήτρης και άλλοι πολλοί.

Μετά την αποτυχία της μάχης της Φλώρινας, η ηγεσία του ΚΚΕ και του ΔΣΕ δημιούργησε μια πολιτικοστρατιωτική συνεδρίαση στελεχών, που ασχολήθηκε εξονυχιστικά με τις αιτίες της αποτυχίας της επιχείρησης. Στο πόρισμα που κατέληξαν ήταν ότι οφειλόταν σε αδυναμία τακτικής και ότι η επιχειρησιακή ετοιμότητα στη μάχη δεν παρέμεινε στο ύψος της.

Με την αποτυχία της μάχης της Φλώρινας, εκδήλωσε ενδιαφέρον μια άλλη σύσκεψη στελεχών, των ΠΕ στο Βίτσι.

Το κλίμα που επικρατούσε μετά την μάχη αυτήν ήταν η τρομοκρατία, ο φόβος, τα βασανιστήρια, οι εκτελέσεις και βομβαρδισμοί.

Μια άλλη σημαντική μάχη που έγινε το 1949 στο Βίτσι ήταν η μάχη στα Κουλκουθούρια, ένα από τα καλά οργανωμένα οχυρά του κυβερνητικού στρατού. Στα Κουλκουθούρια έγιναν αλληπάλληλες μάχες και τις 16 Μαΐου τα τμήματα του ΔΣΕ εγκατέλειψαν τα πάντα. Σε όλες αυτές τις μάχες ο κυβερνητικός στρατός είχε μεγάλες απώλειες σε νεκρούς και τραυματίες. Το ίδιο ισχύει και για τα τμήματα του ΔΣΕ.

Οι μάχες συνεχίστηκαν, ο κυβερνητικός στρατός έκανε επιθέσεις στο Αμύνταιο, Ξινό Νερό και στο Κλειδί. Από την άλλη πλευρά, τα τμήματα του ΔΣΕ έκανε αλληπάλληλες επιθέσεις στα χωριά Βεύη, Λόφους και Μελίτη. Υπήρχαν απώλειες και από τις δυο μεριές. (Κέντρος, Ν. (2011). Η Μάχη της Φλώρινας. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.265-290). Ελλάδα: Βιβλιόραμα).

Στις 13 Γενάρη του 1948, πραγματοποιήθηκε το Πρώτο Συνέδριο του ΝΟΦ. Οι βασικοί στόχοι του ΝΟΦ εκπροσωπούσαν το πνεύμα της αγωνιστικής ενότητας των σλαβόφωνων με τον ελληνικό λαό, για ανεξαρτησία, ισοτιμία, δημοκρατία του σλαβόφωνου λαού. Ο σλαβόφωνος λαός ήταν αναγκασμένος να δώσει την αρωγή του στον ΔΣΕ με όλες τις ικανότητες του: ψυχικά, υλικά και ηθικά.

Είναι πραγματικότητα πώς τα σλαβόφωνα μέλη του ΝΟΦ ακολουθούσαν πιστά την πολιτική του ΚΚΕ και στα αλήθεια πίστευαν για την αγωνιστική ενότητα στο νομό Φλώρινα. Αλλά, δεν άργησε το γεγονός κάποια στελέχη του ΝΟΦ να στέλνουν σημαντικές πληροφορίες στα Σκόπια και στο ΚΚ Γιουγκοσλαβίας. Τους ενημέρωναν διεξοδικά για τις σχέσεις που είχαν με την ηγεσία του ΚΚΕ, παρά το ότι το ΚΚΕ έπρεπε να είναι ο μοναδικός συνοδοιπόρος τους.

Στις αρχές του 1949, το ΚΚΕ έκανε λανθασμένες στρατηγικές κινήσεις. Μέσα στο κίνημα οξύνθηκαν ξανά οι αντιθέσεις μεταξύ του ΝΟΦ και του ΚΚΕ. Η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση παίζει ενεργό ρόλο σε αυτή τη διαμάχη, στηρίζοντας το ΝΟΦ. Το κίνημα αυτό διασπάστηκε σε δύο μέρη, το ένα ήταν υπέρ των σοβινιστικών θέσεων των Γιουγκοσλάβων και το άλλο υπέρ του ΚΚΕ.

Στη 5^η Ολομέλεια, πάρθηκε η απόφαση το 1949 να κάνουν συνεχείς επιθέσεις στον κυβερνητικό στρατό, η ηγεσία του ΚΚΕ. Την απόφαση αυτή την πλήρωσαν ακριβώς και το ΚΚΕ και το δημοκρατικό κίνημα.

Μετά την αποτυχημένη απόφαση τις 5^η Ολομέλειας, η οργάνωση του ΝΟΦ θεώρησε σημαντικό να πραγματοποιηθεί μια Βαλκανική Ομοσπονδία. Σε αυτή την απόφαση, συμφώνησαν οι Βούλγαροι. Αντίθετη άποψη είχαν το ΚΚΕ για τη δημιουργία μιας «Δημοκρατικής Μακεδονίας». Αυτό δημιούργησε μια ακόμη ρήξη στις διαφορετικές οργανώσεις.

Στις 25 Μαρτίου 1949, πραγματοποιήθηκε το 2^ο Συνέδριο του ΝΟΦ, το οποίο διακήρυττε την δημιουργία της αυτονομίας της Μακεδονίας. Ακόμη, τη δημιουργία της ανεξάρτητης Κομματικής Οργάνωσης της Μακεδονίας και του Αιγαίου(ΚΟΕΜ). Η απόφαση έγινε δεκτή από την ηγεσία του ΚΚ Βουλγαρίας και από τα τμήματα του ΔΣΕ. Αλλά η άποψη αυτή δημιούργησε αλληπάλληλες αντιδράσεις στους Γιουγκοσλάβους και κλείνουν τα σύνορα. Αυτή η πράξη σήμαινε διακοπή κάθε είδους επαφή με τον ένοπλο αγώνα του ΔΣΕ. Αυτό δημιούργησε μεγάλο πλήγμα στο ΔΣΕ, διότι έχανε τα εφόδια που ήταν αποθηκευμένα στη Γιουγκοσλαβία. Επιπλέον, οι εκατοντάδες τραυματίες που νοσηλεύτηκαν στη Γιουγκοσλαβία δεν θα μπορούσαν μετά τη θεραπεία τους να επιστρέψουν πίσω στο Βίτσι.

Όπως παραθέσαμε, στο 2^ο Συνέδριο του ΝΟΦ, ιδρύθηκε το ΚΟΕΜ, αλλά ήταν αναμενόμενο στην οργάνωση αυτή να ξεσπάσει κρίση, διότι ασκούσαν μεγάλο έλεγχο οι Σκοπιανοί.

Στα τέλη του Αυγούστου 1949, έχουμε την ήττα του ΔΣΕ από τους Σκοπιανούς. Χιλιάδες αγωνιστές του ΔΣΕ υποχρεώθηκαν να γίνουν πολιτικοί πρόσφυγες. Ανάμεσα σε αυτούς ήταν και αρκετοί χιλιάδες σλαβόφωνοι αγωνιστές του ΔΣΕ. Οι πιο πολλοί από αυτούς κατέφυγαν στην Γιουγκοσλαβία.

Το Κράτος της φανατικής Δεξιάς μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο, οι συλλήψεις και η οικονομική δυσπραγία, κυρίως στους νομούς Φλώρινας-Καστοριάς, υποχρέωσαν χιλιάδες σλαβόφωνους και Έλληνες, να αφήσουν τα χωριά τους και να πάρουν το δρόμο της μετανάστευσης προς ΗΠΑ και Αυστραλία και Καναδά. (Κέντρος, Ν. (2011). Το Μακεδονικό Πρόβλημα. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.291-326). Ελλάδα: Βιβλιόραμα).

Τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 1949 γινόταν απονομή κομματικών δελτίων, στα οποία τα μέλη του Κόμματος ένιωθαν υποχρεωμένοι να τηρήσουν τα καθήκοντά τους απέναντι στο λαό. Δηλαδή, να καταπολεμήσουν τη μοναρχοφασιστική εκστρατεία του 1949 και να επιφέρουν τη νίκη την χρονιά αυτήν.

Στο νομό της Φλώρινας στα χρόνια του Εμφυλίου Πολέμου, οι γυναίκες αγωνίστηκαν ισάξια με τους άνδρες. Ιδιαίτερα στα χωριά της περιοχής, οι γυναίκες καταδιώχθηκαν, βασανίστηκαν, βιάστηκαν, φυλακίστηκαν και εξορίστηκαν. Για πρώτη φορά η γυναίκα πήρε μέρος μαζικά στον πόλεμο. Κάποιες ήταν εθελόντριες αντάρτισσες και κάποιες άλλες μαχήτριες του ΔΣΕ. Για τον ηρωισμό και την αυτοθυσία τους μαρτυρούν εκατοντάδες γυναίκες όπως η λοχαγός Θεανώ, η Ιουλία Ζωζώ και άλλες. Η ξεχωριστή δουλειά των γυναικών στον πόλεμο, δεν ήταν μόνο το όπλο που κρατούσαν στο χέρι αλλά και το μυαλό, ο λόγος και η καρδιά τους.

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι γυναίκες αποκτούν ίσα δικαιώματα, όχι μόνο στον πόλεμο αλλά και στη ζωή.

Τα τμήματα του ΔΣΕ στα χωριά του νομού Φλώρινας μαζί με την Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση πρόβαλαν την ανάγκη να σχηματιστεί η λαϊκή εξουσία.

Μετά, τις εκλογές του Νοέμβρη του 1947 αναδείχθηκαν τα τοπικά Λαϊκά Συμβούλια, στα οποία πήραν μέρος οι γυναίκες ήταν σχεδόν ίση με τη συμμετοχή των ανδρών.

Ύστερα από την ίδρυση των Λαϊκών Συμβουλίου τα θέματα που μεριμνούσαν ήταν η διανομή γης, η περίθαλψη, η εκπαίδευση, να λειτουργούν σε όλα τα χωριά λαϊκά δικαστήρια, τα οποία θα ήταν ισότιμα ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες. Σε όλα αυτά τα φλογερά ζητήματα βρήκαν λύση. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα Λαϊκά Συμβούλια μέχρι το τέλος της ύπαρξης τους παρείχαν ανυπολόγιστο έργο στο λαό της Φλώρινας. Επίσης, κατόρθωσαν να αναπτυχθεί η αλληλεγγύη του λαού. Το κυριότερο ήταν για πρώτη φορά ότι οι Ελληνίδες και οι σλαβόφωνοι απέκτησαν ισότιμη θέση με τους άνδρες. (Κέντρος, Ν. (2011). Οι Ελεγχόμενες

από τον ΔΣΕ Περιοχές και η Λαϊκή Αυτοδιοίκηση. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.327-342). Ελλάδα: Βιβλιόραμα).

Τον Απρίλιο του 1949 η ηγεσία του ΚΚΕ ήταν αναγκασμένοι να πάρουν μια σειρά από μέτρα για να αντιμετωπίσουν τις δυνάμεις του κυβερνητικού στρατού ενάντια στις δυνάμεις του ΔΣΕ στο Βίτσι.

Το κλίμα της Ελλάδας ήταν μέσα στην άγρια τρομοκρατία και το ΠΔΚ για να αλλάξει το κλίμα της χώρας πρότεινε την διεξαγωγή εκλογών. Στις εκλογές συμφώνησε η Σοβιετική Ένωση διότι ήταν αδύναμη να στέλνει βοήθεια στα τμήματα του ΔΣΕ. Αντίθετοι ήταν η ΗΠΑ δεν ήθελαν μια τέτοια εξέλιξις ούτε επρόκειτο να συμβιβαστούν, γιατί πίστευαν ότι ο κυβερνητικός στρατός θα υπερισχύσει.

Μετέπειτα, έγιναν οι τελευταίες στρατιωτικές μάχες μεταξύ των τμημάτων του ΔΣΕ και του κυβερνητικού στρατού. Κάποιες έγιναν στην Πελοπόννησο, στη Ρούμελη και στη Θεσσαλία, στις οποίες κέρδισαν τα τμήματα του ΔΣΕ. Οι κυβερνητικές δυνάμεις ήθελαν να δώσουν την απάντησή τους στις μάχες στο Βίτσι και στο Γράμμο.

Ο κυβερνητικός στρατός συνέτριψε τις δυνάμεις των τμημάτων του ΔΣΕ στο Βίτσι. Αλλά, όμως, αντιμετώπισαν την καταδιωκτική υπεροχή του κυβερνητικού στρατού αγωνίστηκαν με ηρωισμό και αυτοθυσία. Οι απώλειες ήταν σοβαρές και για τις δύο παρατάξεις.

Στη μάχη στο Γράμμο πάλι ηττήθηκαν τα τμήματα του ΔΣΕ από τις κυβερνητικές δυνάμεις. Αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το Γράμμο και να μπου στην Αλβανία. Τα κυβερνητικά στρατεύματα κυριάρχησαν στο Γράμμο και ο πόλεμος αυτός έληξε.

Μετά την ήττα του ΔΣΕ και την υποχώρησή τους στην Αλβανία τα τέλη του Αυγούστου. Τα μέλη του ΔΣΕ πέρασαν μεγάλο πλήγμα. Από την μία η ελληνική κυβέρνηση να τους απαγορεύει να ξαναμπουν στην Ελλάδα και από την άλλη η ηγεσία του Αλβανικού Κόμματος απαίτησε οι δυνάμεις του ΔΣΕ να ξαναγυρίσουν στη χώρα τους. Με όλα αυτά οι δυνάμεις του ΔΣΕ κατέφυγαν στη Σοβιετική Ένωση. (Κέντρος, Ν. (2011). Το Τέλος Ενός Ηρωικού Αγώνα, η Υποχώρηση στην Αλβανία και η Πολιτική Προσφυγιά. Στο Ο. Παπαδοπούλου(Επιμ.), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*(σελ.343-373). Ελλάδα: Βιβλιόραμα).

2. Αυτοβιογραφίες του Χριστόπουλου

Αγαπητέ φίλε,

Για να γνωρίσεις λίγα από την ζωή του Πετρούλη Ν. Κορίνα σου γράφω μερικά που ξέρω ο Π Ν Κ γεννήθηκε το 1920, η οικογένειά του είχε εγκατασταθεί προς το 1912 ήρθαν από το Μεγάροβο, ασχολήθηκε με εμπόριο μπακάλικο και νήματα.

Φοίτησε στο Γυμνάσιο τσοτίγκου μετά στην Φλώρινα(Κατοχή) έμεινε στο σπίτι του Αλέκου κ. Γεωργίου Σέμπη οργανώθηκε το 1942. Μαθητής στον ΕΠΟΝ και στο Αμύνταιο, ήταν συνδεδεμένος στην Νομαρχιακή οργάνωση ένα διάστημα ήταν στην διανομή του τύπου οργάνωσης. Ταυτόχρονα έπαιρνε μέρος σε δράση συλλογή προδοτών.

Φθινόπωρο 1942 βγάλαμε ρόδες λάστιχα από τα ιταλικά αυτοκίνητα για ενίσχυση των οικονομικών της οργάνωσης. Νύχτα σηκώσαμε περίπου 100 σιδεροπασσάλους και ποδήλατα από αποθήκη ιταλική για την οργάνωση, τους σιδεροπασσάλους μας τους πήραν πόσους είχαμε κρυμμένους μετά από 10 μέρες. Ο Φωτ. Χ' τύπος, Δ Χ' ντίνον και Γ Χαντίνου και φοβερίζοντάς μας ότι θα μας αναφέρουν στους Γερμανούς.

Ρίξαμε 20 καδ. Αρσεν Μόλυβδο σαν να 'ναι χόρτα που 'χάνε οι Γερμανοί συγκεντρώσει στο Σταθμό Αμυνταίου ΣΕΚ ΟΣΕ και ρίξανε ταγογάτους στη Σμύδρα τον Ιούλιο του 1942.

Πήρε μέρος στην δράση το Μάρτιο του 1943 στην Φλώρινα για τους προδότες Γκεσταπίτες.

Τραυματίστηκε στο χέρι στη δράση Φλώρινας. Συμμετείχε στην ομάδα που σταμάτησαν τρένο απελευθέρωσαν τον Αθάνατο σκότωσαν τον Αιμίλιο Λοχία Γκεστάπο, τραυμάτισαν τον προδότη Παπαθανασίου που έκανε τον πεθαμένο.

Συμμετείχαν και οι μαθητές Γυμνασίου Φλώρινας Δ. Βακαγοπούλοι και Μιχάλη Θεοδωρίδη από Αμύνταιο, μαζί με την ομάδα ΕΛΑΣ και άλλοι Φλωρινώτες πολίτες.

Από αρχές 1943 έγινε ο πρώτος καταζητούμενος από την Γκεστάπο διότι με το θάρρος που τον διέκρινε και ακούραστος ήταν σαν φάντασμα νύχτας, μέρα σε κίνηση ήταν ταγμένος στον αγώνα όλες οι αποστολές της έφερνε εις πέρας τρομάζανε στο όνομα που άκουγαν οι Γερμανοί και οι προδότες.

Το δεν μπορώ το είχε σβήσει από το λεξικό του. Εφοδίασε με τυπογραφείο την Κ.Ο. Φλώρινας που συνεννοούταν από Φλωρινώτες.

Από την όλη δράση του κλεινότανε στο καβούκι του οι προδότες και οι νέοι δεν γινόταν συνεργάτες στο Γκεστάπο, βοήθησε με την δράση του να μην οπλιστούν πολλά χωριά από τους Γερμανοβούλγαρους.

Γκεσταπίτες με μισθό στη Φλώρινα μέσα 26, Αμύνταιο 5 τον νόμο 165 με ταυτότητες. Α' Κατηγορία πολίτη Γερμανοί. Σε δράση όταν τους παίρνανε φορούσαν γερμανική στολή στρατιωτική.

Εκμεταλλεύονταν την σύνθεση πληθυσμού του Νομού και εφαρμόσανε το βασίλευε όπως και η αγγλική πολιτική.

Γκεσταπίτες και παράγοντες Φλώρινας, Έδεσσας και Αμυνταίου πήγαν στον Διοικητή Αιγαίου και διαπραγματεύτηκαν να έρθουν δυο συντάγματα του βουλγαρικού στρατού το 1944 και άνοιξε για να τους φυλάγουνε διότι οι Γερμανοί δεν είχαν δυνάμεις λόγω στριμώγματος στο Ανατολικό μέτωπο για 3-4 μήνες έκαψαν, σκότωσαν, κακοποίησαν πλακώσανε σαν εγκληματικός στρατός στην Βεύη 2 οικογένειες σκότωσαν μαζί της. Μαζεύαμε οπλισμό από 1942 και δώσαμε στην φοιτητική οργάνωση Θεσσαλονίκης στον Θωμά Γκίτζα χειροβομβίδες και πιστολιές.

Ο Πέτρος Κορίνας είχε ορφανεύσει 10 χρονών, είχε 2 αδέρφια, αποστρατεύτηκε Υποστράτηγος σήμερα, τον Αλέκο Έμπορο και τον συνταξιούχο ζούσε στην Αθήνα, είχε και μια αδερφή στη Σκοπιά παντρεμένη, ο άνδρας της καθηγητής Πανεπιστημίου και Υπουργός στην Κυβέρνηση απελευθέρωσε 1944-50.

Πριν απελευθερωθούμε 30 Μαρτίου 1944. Ο προδότης, βράδυ πήγε στην Γκεστάπο τόπο Φλώρινα χαράματα 30/4/44.

Κυκλώσανε το χωριό ακριβώς την ώρα που επέστρεψε από την αποστολή αντιλήφθηκε ότι κυνήγησαν το χωριό πήγε στο συναγωνιστή Ν. Νικολάου (βλάχος ψευδώνυμο γιατί είχε και πρόβατα και τα σκυλιά του απομονωμένα) ένα ήταν το στέκι του, βγαίνουν από το σπίτι του μακριά 200 μέτρα σ' ένα αυλάκι νερό κρύο, χιόνια και δεν άντεξε επίμονα ξεκίνησε προς άνω οι Γερμανοί αντιλήφθηκαν και άρχισαν να πυροβολούν, στη Θεσσαλονίκη, σοβαρά τραυματιστήκανε βαριά στα πόδια ταυτόχρονα πυροβολούσαν με το σπαγκρ και εξάντλησε τις δεσμίδες κράτησε μια σφαίρα από το πιστόλι και έτρεξε και την είχε μαζί του την σφαίρα και την κατάπιε και μετά αυτοκτόνησε 30/3/44, οι Γερμανοί άρχισαν έρευνα και πιάσανε τον Καρβούνη από το κάτω Βεύη, τον συστήθηκε από θυσία τον Λέων Χ'' ντίου νυν Σταθμάρχης ΟΣΕ.

Ο Καρβούνης πιθανώς τραυματισμένος στο νοσοκομείο Φλώρινας του Χ'' ντίου ο Ευσταθιάδης τους πήγαν Θεσσαλονίκη στρατόπεδο Παύλου Μελά μετά από 1 μήνα τους αφήσανε διότι δεν προέκυψαν στοιχεία και μεσολαβήσανε κάτι παράγοντες της εποχής.

Φτερά από οπαδούς είχε ο Κορίνας Σωτήρης, γιορτάζανε οι προδότες εμείς χάσαμε έναν ήρωα, έναν ανεκτίμητο σύντροφο. Τον κλάψαμε και σήμερα τα οστά του είναι στο οικογενειακό τάφο στο Αμύνταιο. Τραγούδια 2 είχαμε που τραγουδήθηκαν.

Ο Ευσταθιάδης ήταν της καθοδήγησης και Λέων Χ'ντίνου επίσης και ο Καρβούνης. Ο Ευσταθιάδης πέθαινε γιατί ζούσε φυλακισμένος σε ένα χωριό Θεσσαλονίκης μετά από ένα μήνα τον άφησαν οι Γερμανοί. (Γ.Α.Κ.- Αρχαία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 2α)

Στις 30 Μαρτίου του 1944 στις Κάτω Κλεινές σκοτώθηκε από τους Γερμανούς ο Πέτρος Κορίνας, τότε όλοι μας τον λέγαμε καμós, αυτό το όνομα είχε ως στέλεχος του Ε.Α.Μ.

Στις 29 Μαρτίου, δηλαδή την παραμονή πραγματοποιείται στις Κάτω Κλεινές σύσκεψη πολλών στελεχών από πολλά χωριά.

Στις 2 και μετά, τα μεσάνυχτα τελειώνει η σύσκεψη, στην οποία είχε προεδρεύσει ο καμός. Οι περισσότεροι φύγαν για τα χωριά τους και 20 περίπου άτομα έμειναν στις Κλεινές. Ο καμός με τον φίλο του Νικόλα Νικολάου πήγαν για λίγη ξεκούραση στο σπίτι του Νικολάου. Η γυναίκα του Νικολάου Σοφία μας είπε πως την βραδιά εκείνη, στο διπλανό δωμάτιο ο καμός με τον Νικόλαο αφού συζήτησαν περίπου μια ώρα κοιμήθηκαν. Τα χαράματα τους ξανάκουσε να ξανασυζητούν και την ίδια ώρα ακούστηκαν τα γαυγίσματα από τους σκύλους του χωριού.

Αυτό δεν μας φόβισε καθόλου γιατί ήταν η ώρα που έπρεπε να απομακρυνθούν από το χωριό όλοι οι εναπομείναντες από την σύσκεψη.

Σε λίγο έφεξε η μέρα και τότε ταυτόχρονα οι Γερμανοί εφαρμόζουν και συλλαμβάνουν όλους τους αρρένες, τους οποίους τους συγκέντρωσαν στο προαύλιο του Δημοτικού σχολείου. Μια ομάδα Γερμανών τρέχει για το σπίτι του Νικολάου είναι αρκετά αποκομμένο από τα υπόλοιπα σπίτια του χωριού.

Από το παράθυρο η Σοφία τους βλέπει και αμέσως λέει αμέσως στον περιστατικό τον καμό και σύζυγο στο διπλανό δωμάτιο. Πετιούνται έξω ο καμός και ο Νικόλαος και τρέχουν μέσα στον οπωρώνα του Νικολάου. Στον τέρμα του οπωρώνα τους βλέπουν οι Γερμανοί και πυροβολούν. Ο καμός με ένα άλμα πηδάει το φράχτη μα ο Νικόλαος δεν το κατορθώνει και στρίβει γρήγορα σε άλλη κατεύθυνση. Αυτό του βγαίνει σε καλό διότι οι Γερμανοί παρατούν τον Νικόλαο και τρέχουν για τον καμό. Ο καμός ρίχνει μερικές δεσμίδες σε ένα στενό που κρατά στα χέρια του και σε λίγο μπαίνει στην κοίτη του ποταμού που τον προστατεύει από τα πυρά των Γερμανών.

Παίρνει την κοίτη και κατευθύνεται προς την Άνω Καλλινίκη. Μα μόλις προχώρησε 2 χιλ. τότε βλέπει άλλες ομάδες από Γερμανούς και έρχονται καταπάνω του από την πλευρά του αεροδρομίου. Νιώθει την δύσκολη θέση και προσπαθεί να βγει από τον εχθρό.

Γυρίζει δεξιά και προσπαθεί να μπει στον κάμπο τις κλαδοράχους διότι είχε πολλές ρεματιές που φθάνουν έως το βουνό. Στο σημείο αυτό, γίνεται η θέση του ακόμα πιο δύσκολη διότι και άλλοι Γερμανοί έρχονται κατά πάνω του από το δημόσιο δρόμο.

Εδώ ο καμός, μας έδειξε όλο το μεγαλείο του μεγάλου Ανθρώπου του υπέροχου Αγωνιστή.

Όλα τα χαρτιά που κρατά μαζί του, για τα πρόσωπα και πράγματα του Ε.Α.Μ., τα πετά μπροστά του και με το πέλμα τα παραχώνει στην λάσπη τρέχοντας. Και την επόμενη ένα χαρτάκι που εξείχε έγινε αφορμή να ερευνηθούν όλα τα σημάδια από τα βήματά του και να βρεθούν όλες εκείνες οι πολύτιμες σημειώσεις.

Στα όρια των Κλεινών και κλαδοράχης επέρχεται το μοιραίο. Μια σφαίρα από ένα βαρύ μυδράλιο τον βρίσκει στον γοφό.

Σταματούν τα βήματά του και τότε ψύχραιμος με μια σφαίρα περιστρέφεται δίνει τέλος στην ζωή του για να μην πέσει ζωντανός στα χέρια τους.

Χάρισε την ζωή του ο Πέτρος Κορίνας ο θρυλικός καμός του Ε.Α.Μ. στον βωμό της ελευθερίας.

Βασίλη σου έγραψα την περίπτωση Κορίνα λίγο βιαστικά γιατί δεν είχα στην διάθεσή μου χρόνο αρκετό, πάντως έτσι ακριβώς συνέβησαν τα γεγονότα. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 2β)

Άννα Γκεβρέκη

Γεννήθηκε το 1926 και μεγάλωσε στην Φλώρινα ήταν ένα καλό και εξαιρετο παιδί με καλό και θαυμάσιο χαρακτήρα, καθώς και άριστη μαθήτρια.

Είχε άλλα 4 αδέρφια μικρότερα. Με τον πόλεμο του 1940 δεν προχώρησε για ανώτερες σπουδές. Έγινε μια υπέροχη μοδίστρα και βοηθούσε την οικογένειά της. Κατόπιν ήρθε η κατοχή. Δούλεψε πολύ στην αντίσταση να υπερασπίσουν την τιμή και την Πατρίδα μας. Ο αδερφός της, Ευλάμπιος Γκεβρέκης, ο οποίος και σκοτώθηκε, και η Μαρία Γκεβρέκη πολέμησε σκληρά και τραυματίστηκε πολλές φορές και σήμερα βρίσκεται στη Τσεχοσλοβακία.

Η Άννα Γκεβρέκη με την καλοσύνη της και την ακεραιότητα και το θάρρος της φυγάδεψε πολλούς στο βουνό, σώζοντας την ζωή τους μέσα από τα μάτια των Γερμανών.

Αφού εξεθρέψαμε τον κατακτητή, ήρθε ο εμφύλιος πόλεμος, πιο σκληρός και ανελέητος. Η Άννα βοηθούσε πολλούς ξένους φυλακισμένους στέλνοντας φαγητό και ρούχα στην φυλακή.

Συνελήφθη σε και έπειτα από πολλά βασανιστήρια (φάλαγγα και άλλα) δεν υπέκυψε, δεν έβγαλε μηλιά, προτίμησε να θυσιαστεί παρά να πάρει άλλους στο λαιμό της.

Δικάστηκε εδώ στην Φλώρινα σε θάνατο το 1947 κεκλεισμένων των θυρών. Μαζί με την Βάγια Μπλιάνγκη, τους γιατρούς Ιωαννίδης και Γυμνόπουλος, τον Περικλή Μητσόλη, τον Μποζίνη και άλλους.

Της Άννας και της Βάγιας τις δόθηκε χάρη και τις μετέφεραν στις γυναικείες φυλακές Αθηνών <<Αβέρωφ>>. Μετά από ένα χρονικό διάστημα την Άννα και την Βάγια τις σκότωσαν εις αντίποινα του Λαδά, στο Γουδί το 1948 στις 29 Νοεμβρίου. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 3)

Αριστείδης Αριστείδου του Παντελή

Γεννήθηκε το 1898 στην Χάλκη της Κωνσταντινούπολης. Ήρθε, στην Ελλάδα το έτος 1922. Έμεινε στην Θεσσαλονίκη, ήρθε στην Φλώρινα το 1930. Οργάνωσε το εργατικό κέντρο Φλώρινας και έκανε πρόεδρος του εργατικού κέντρου. Συνελήφθη από τους Γερμανούς το Απρίλιο 12-3-1944. Με την κατηγορία ότι μίλησε σε συγκέντρωση των ανταρτών στην Δροσοπηγή 18 Μαρτίου το 1944 ημέρα Τετάρτη, και με ντοκουμέντο την φωτογραφία του την ώρα της ομιλίας του.

Την Μ. Παρασκευή 14 Απριλίου τον πήγαν στην Θεσσαλονίκη. Έγινε η δίκη αλλά με την παρέμβαση μιας κοπέλας που σχετιζόταν με Γερμανούς, τον έβγαλαν από την φυλακή. Έμεινε στην Θεσσαλονίκη λίγες μέρες στο σπίτι του αδερφού του στην οδό Π. Μελά.

Ένα βράδυ χτύπησαν την πόρτα Έλληνες με γερμανική στολή, τον πήραν μαζί τους και τον εκτέλεσαν το 1946 κοντά στην εκκλησία αχειροποίητο στην Αθήνα. Τον αδερφό του, τον μικρό Κωνσταντίνο Αριστείδου μαζί με τον γιό του, έμειναν στην Κοκκινιά. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 4)

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ ΤΟΥΣΟΥΝΔΗΣ γεννήθηκε το 1918 στην Άγκυρα της Μ. Ασίας. Ήλθε στην Ελλάδα με την <<ανταλλαγή>> το 1924.

Σε ηλικία 14 ετών βρίσκεται στην Χαλκιδική σαν εργάτης, όπου έγινε μέλος στην κομμουνιστική οργάνωση.

Μετά από 3-4 χρόνια επέστρεψε στην Φλώρινα και δρούσε για λογαριασμό του κόμματος στην Δυτική Μακεδονία.

Δρώντας παράνομα και κυνηγημένος συνελήφθη περίπου το 1938 κα φυλακίστηκε στην Φλώρινα, όπου βασανίστηκε φρικτά για να καταδώσει τους συνεργάτες του. Βασανιστήρια και υποσχέσεις για θέσεις και χρήματα δεν απόδωσαν και έτσι τον μετέφεραν στις φυλακές της Κοζάνης, όπου συνεχίστηκαν τα βασανιστήρια(ξυλοδαρμοί, βγάλσιμο νυχιών, απομόνωση σε πόσο μικρό κελί όπου δεν χωρούσε να ξαπλώσει το κορμί του και υποχρεούνταν να πληροί επί τόπου όλες του τις σημαντικές του ανάγκες, κ.λπ.)

Αφού και στην Κοζάνη τα βασανιστήρια και υποσχέσεις αποδείχτηκαν άκαρπες, άρχισαν να τον περιφέρουν με συνοδεία χωροφυλακής στις πόλεις και στα χωριά όπου είχε δράσει για να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι υπέκυψε και κατέδωσε.

Μετά από μια τέτοια περιοδεία, και κατά τη διάρκεια παραμονής του στο Αστυνομικό Τμήμα της Κοζάνης κατάφερε να δραπετεύσει.

Αμέσως μετά κατετάγη στο στρατό και στην συνέχεια βρέθηκε στο Μέτωπο της Αλβανίας όπου πολέμησε. Εκεί υπέστη κρουπαγήματα και κατέληξε στο Νοσοκομείο Ιωαννίνων.

Μετά την ανάρρωσή του πήγε στην Αθήνα όπου συνέχισε τον αγώνα του στην αντίσταση.

Ήταν πολύ έξυπνος, θαρραλέος και ριψοκίνδυνος, κατά τις αφηγήσεις των συνεργατών του. Θυμούνται την ημέρα και την νύχτα που εκτελούσε σαμποτάζ κατά των Γερμανών, κολλώντας βεντούζες στα πλοία τους στον Πειραιά.

Συνελήφθη από τους Γερμανούς τον Δεκέμβριο του 1943 και έμεινε στις φυλακές Χαϊδαρίου μέχρι τον Μάιο του 1944 οπότε σε μια πράξη αντίποινων εκτελέστηκε με 300 φυλακισμένους στους Αγίους Αναργύρους στην Κόρινθο(*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 5*)

Το Γενάρη του 1994 παίρνει διαταγή ο λόχος να συνωστιστεί η πόλη Λιάγκα, την είχαμε σαν πρωτεύουσα. Από εκεί με άλλους 2 Λόχους, μας στέλνουν στην Ήπειρο, στα Ζαγοροχώρια. Ο Λόχος ο δικός μας εγκαταστάθηκε στο χωριό Φλάμπουρο, το πας φτάσαμε εκεί χειμώνα καιρό, χρειάζονται πολλά φύλλα να γράψω. Εκεί μείναμε περίπου μέχρι 10-15 Μαρτίου του '44.

Στο διάστημα αυτό δώσαμε μεγάλη αλλά και αποτελεσματική μάχη με τους Γερμανούς αυτό έγινε στο χωριό Τρίστενου του Μετσόβου. Το γράφω αποτελεσματική, διότι από ένας Λόχος Γερμανοί ζήτημα να γλίτωσαν δέκα. Τους αιφνιδιάσαμε στον πόνο. Μετά από την Νικηφόρο αυτή μάχη γυρίσαμε πάλι στο Φλάμπουρο.

Αλλά αποκλειστήκαμε από τα χιόνια, και τραβήξαμε μεγάλη πείνα, μισοί από εμάς τρώγαμε την ημέρα και φασόλια, φακή χωρίς αλάτι χωρίς λάδι ήταν η μεγαλύτερη πείνα και ταλαιπωρία που έχουμε τραβήξει. Αργά, Μαρτίου του '44 γυρίζουμε πάλι στην Μακεδονία. Στο χωριό Αυγερίτες και είχε ομίχλη. Εδώ κάτι προσθέτω στο γυρισμό που ανεβαίναμε τον Σμόλικα μου λέει ο Πέτρος Σταύρος δεν αισθάνομαι καλά, ήταν σκοπευτής είχε ένα ταχυβόλο Γερμανικό, τον βοήθησα αρκετά για να τον ξεκουράσω.

Στην σμίξει ο Πέτρος αρρώστησε πολύ βαριά, από την πείνα, από τα κρύα και την ταλαιπωρία στην Ήπειρο.

Μετά από λίγες μήνες, Μάιο-Ιούνιο δεν θυμάμαι καλά έδωσε τη ψυχή του για τον αγώνα ο Νικήτας με το ψευδώνυμο πέθανε. Αρχηγό είχαμε τον Καρατζά και Λοχαγό τον Παπαδόπουλο Λάζαρο από την Έδεσσα και καπετάν τον Σεχίδη Γιάννη από την Φλώρινα, τα όσα γράφω είναι αλήθεια διότι με τον Ταουσάνη μαζί καταταχθήκαμε, και όσο πέθανε είμασταν μαζί για αυτό και υπογράφω.

Ο Πέτρος και εγώ καταταχθήκαμε στο ΕΛΑΣ, τον Ιούνιο του 1943, σε συγκρότημα που δρούσε στην περιοχή Φλώρινας, το Τσόνκον Φλαμπούρου. Μετά από μερικές εβδομάδες, συστηθήκαμε όλοι στα συγκροτήματα του Βίτσι, στην Γκολίνα Δροσοπηγή, εκεί έκανε να συγκροτήσει εγώ και ο Ταουσάνης, μείναμε στο ίδιο συγκρότημα με καπετάνιο ένα δάσκαλο από το Αντάρτικο Φλώρινας και πολιτικό υπεύθυνε τον Νεδελκόπουλο τον Γιατρό από την Φλώρινα. Το συγκρότημα ανέλαβε την περιοχή των Πρέσπων. Στην Πρέσπα δράσαμε με τρεις-τέσσερις μήνες. Στο διάστημα αυτό, δώσαμε μια μάχη με τους Ιταλούς στο Λαιμό της Πρέσπας και μία στο Ντρέοβο της Πρέσπας, πάλι με τους Ιταλούς. Πέσαμε και μια φορά σε εξέδρα,

αλλά ευτυχώς δεν πάθαμε τίποτα. Αυτό έγινε Ιούλιο έως Σεπτέμβριο του 1943. Τέλη Σεπτεμβρίου του '43, παίρνει διαταγή του συγκρότημα, να συμπυχθούμε στην λεγόμενη ελεύθερη Ελλάδα.

Μετά από μεγάλη ταλαιπωρία και κίνδυνο φθάσαμε στην κωμόπολη Λιάγκα, της περιοχής Νεσωρίου νομίζω, εκεί καθίσαμε λίγο καιρό. Έγινε μετά ανασυγκρότηση στους τακτικούς Στρατούς, το συγκρότημα έγινε Λόχος. Εγώ και ο μακαρίτης Πέτρος ήμασταν πάλι μαζί στον 1^ο Λόχο και σε μια διμοιρία, τον Λόχο μας το στέλνουν στα Καστανοχώρια, της περιοχής Τσοτύλι και συγκεκριμένα στο χωριό Σκαλοχώρι, εκεί είχαμε αμυντική γραμμή και μείναμε Οκτώβριο, Νοέμβριο, Δεκέμβριο του 1943, δεν θυμάμαι την ημερομηνία που δώσαμε εμείς μια μάχη, 400 περίπου Έλληνες φυσικά και ο Λόχος δικός μου. Με αρχηγό τον Καρατζά μπήκαμε μέσα στο Άργος οριστικό, στα χρονικά δηλαδή, χτυπήσαμε Γερμανούς και Ιταλούς, το τι έγινε δε μπορώ να περιγράψω, ήταν μια μεγάλη θυσία που έκανε ο Καρατζάς, ευτυχώς εμείς οι δύο με τον Πέτρο δεν πάθαμε τίποτα, ο Μπαρδάκας τραυματίστηκε βαριά. *(Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 6).*

Βιογραφικά στοιχεία για τον Παναγιωτίδη Γιώργο.

Γεννήθηκε στην Ανάπα της Ρωσίας το 1915. Η οικογένειά του ήρθαν στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκαν στην Φλώρινα το 1921. Από την νεανική του ηλικία μπαίνει στην βιοπάλη. Εργάτης στην αρχή(οικοδόμος) και στην συνέχεια γίνεται τσαγκάρης.

Αυτή η ζωή φυσιολογικά του οδηγεί να γνωριστεί με το επαναστατικό κίνημα και να οργανωθεί στην ΟΚΝΕ το 1932. Μετά, την κατάρρευση του αλβανικού μετώπου, όπου υπηρέτησε και την υποδούλωση της χώρας μας από τους φασιστές κατακτητές, αμέσως μόλις έφτασε από το μέτωπο στην Φλώρινα απάντησε παρών στο προσκλητήριο, πρώτη προκήρυξη, για αντίσταση ενάντια στον ξένο δυνάστη. Μια ομάδα κομμουνιστών της πόλης φροντίζουν για την εξασφάλιση στοιχειώδους οπλισμού.

Στην Φλώρινα ήδη βρίσκεται ο Σιέμπης Αλέκος, που με την απόδραση του από την εξορία(Σανατόριο Ασβεστοχωρίου) αρχίζει την οργάνωση της Αντίστασης. Από την εποχή αυτή, Ιούνιος 1943, βρίσκεται σε επαφή με την αντιστασιακή κίνηση. Αυτή την περίοδο έρχεται και ο αδερφός του Γιάννης δραπέτης και αυτός από την Φολέγανδρο όπου είχε εκτοπιστεί κατά την Μεταξική διδακτορία. Το 1943 συμμετείχε στην ομάδα κρούσης που απελευθέρωσε τον Χαραλαμπίδη(Αθάνατο). Γνωστό το εγχείρημα, με επιτυχία, της Βεύης.

Παίρνει μέρος σ' όλη την προετοιμασία του σταδίου μέχρι την τελική επιχείρηση. Από την επόμενη της αντιστασιακής αυτής πράξης περνάει στην παρανομία αυτός και όσοι ήταν γνωστοί του διασωθέντα αρχιπροδότη δάσκαλου(Παπαθανασίου) που ενημέρωσε σχετικά τις γερμανικές και τις συνεργαζόμενες με αυτές ελληνικές αρχές.

Είναι η μέρα αυτή και η αρχή της ένταξης του στα πρώτα τμήματα του ΕΛΑΣ. Με την σύγκρουση των πρώτων συγκροτημάτων βρίσκεται επικεφαλής ενός από αυτά, με το ψευδώνυμο Ψυχογιός.

Ανέπτυξε αξιόλογη δράση, όπου το καθήκον υπαγόρευε αξιοποιώντας την στρατιωτική του εμπειρία. Επιλέγεται για την σχολή Σαράφη από όπου εξέρχονται με τον βαθμό του ανθυπολοχαγού και επανέρχεται στο συγκρότημα της ανεξάρτητης μονάδας.

Μετά την απελευθέρωση παίρνει μέρος, το συγκρότημά του, στην μάχη ενάντια στους ταγματασφαλίτες στο ΠΑΟ στο Βαθύλακκο.

Στη μάχη αυτή, που δόθηκε στο πρώτο δεκαήμερο του 1944, μαζί με εκατό περίπου παλιούς αντάρτες που σκοτώθηκαν, τραυματίστηκε θανατηφόρα και άφησε την τελευταία του πνοή, θυσία για μια Ελλάδα ελεύθερη, ανεξάρτητη και Λαοκρατούμενη.

Γιάννης Παναγιωτίδης, Ιούλιος 1943

(Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 7^α)

Γεώργιος Παναγιωτίδης

Τσαγκάρης στο επάγγελμα, συμμετείχε στην απελευθέρωση του <<Αθανάτου>>, τραυματίστηκε στις 30-4-44 στο Βαθύλακκο Κοζάνης εξέπνευσε στο Νοσοκομείο Κοζάνης. Το μαγαζί του ήταν το κέντρο διακινήσεις των πάντων της Εθνικής αντίστασης και σε αυτό συγκεντρωνόταν αρβύλες, φάρμακα και διανεμόταν ο τύπος που ερχόταν στις Άνω Κλεινές με 2 γυναίκες. Ζει η κόρη του Ρόζα, παντρεμένη με το γιατρό ακτινολόγο Παντελή Λιατόπουλος. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 7β)

Φλώρινα Φεβρουάριος 1943. Ο Νικόλαος Μιχαλοδημητράκης σε ένα δωμάτιο ακριβώς πάνω από όλα την είσοδο του Ξενοδοχείου Πανελληνίου άρρωστος με ψηλό πυρετό παραμιλάει(Λόχος Αλτ), Βασιλική<<σύζυγος>> πρόσεχε τα παιδιά κ.τ.λ. Για να καλύψουμε τις φωνές, βάζουμε τα παιδιά του, να γελούν, να πηδούν και εν γένει να κάνουν θόρυβο για να μην ακουστούν οι φωνές(παραμιλητά) του, από τον Βούλγαρο στρατιώτη, ο οποίος φύλαγε σκοπός στην είσοδο του Ξενοδοχείου Πανελληνίου, δηλαδή σε απόσταση περίπου τριών μέτρων. Σκηνή κωμικοτραγική. Ο Νικόλαος Μιχ/κης, την περίοδο εκείνη διώχθηκε εξαιτίας του διωγμού από τον βουλγαρικό στρατό. Μόλις συνήλθε από τον πυρετό κατορθώσαμε να τον φυγαδεύσουμε στην Θέρμη με ένα αυτοκίνητο γερμανικής υπηρεσίας, του οποίου οδηγός ήταν Έλληνας και το οποίο ήταν σταθμισμένο ακριβώς στην είσοδο του ακρινού καταστήματος του Ξενοδοχείου Πανελληνίου, αφού δώσαμε στον οδηγό αρκετή ποσότητα χοιρινού κρέατος. Τον κατεβάσαμε από μια καταπακτή στο μαγαζί και αμέσως το αυτοκίνητο και μέσα σε ένα βαρέλι, την φυγάδευση δεν την πήρε είδηση κανείς. Μετά την αναχώρηση του Βουλγαρικού Στρατού από την Φλώρινα, ο Νικόλαος Μιχ/κης επανήλθε στην Φλώρινα. Τον Αύγουστο του ίδιου έτους συνελήφθη με σκοπό να απαγχονιστεί. Κατά την διαδρομή της συνοδείας Σπίτι-Φυλακές συνάντησε τον Δημήτρη Σίσκο, γνωστό συνεργάτη των γερμανικών αρχών, τον οποίον γνώριζε, του μίλησε και τον κατέστησε υπεύθυνο δια τυχόν εκτελεστή του και συγχρόνως τον απείλησε, ότι σε περίπτωση εκτέλεση του τον θάνατό του θα εκδικηθούν τα παιδιά του. Η απάντησή του αυτή, φαίνεται να είναι και η σωτηρία του. Την επομένη από την ομάδα των συνεληφθέντων και στη συνέχεια απαγχονίστηκαν, αφέθηκαν ελεύθεροι οι Νικόλαος Μιχ/κης και ένας άλλος όνομα Μπαζός έφορος ήταν στην εφορία καπνού. Την περίοδο '46-'47, οι Ελληνικές στρατιωτικές αρχές τον είχαν υποχρεώσει λόγω δημοκρατικών πεποιθήσεων, να δώσει παρών στο φρουραρχείο Αθηνών δύο φορές την εβδομάδα τον Ιανουάριο του '47 πήρε την άδεια να επισκεφθεί την βαριά άρρωστη σύζυγό του στη Θέρμη. Στην επιστροφή ταξίδευσε με το μοιραίο καράβι Χαμάρα στις 19 Ιανουαρίου χάθηκε στα κρύα νερά της Μεσογείου, αφήνοντας τρία ορφανά αγόρια. Και γιατί όλος αυτός ο κατατρεγμός; Για το μόνο λόγο ότι αγαπούσε την πατρίδα του και το δημοκρατικό πολίτευμα. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 8)

Γιάννης Καλαντζίδης κομματικό στέλεχος. Γεννήθηκε το 1895 στο χωριό Τσιρανάνας του Κάρς της Ρωσίας, που σήμερα βρίσκεται στην τουρκική κατοχή. Επάγγελμα δάσκαλος. Τελείωσε εκεί το 1922. Όταν ήρθε στην Ελλάδα έκανε μετεκπαίδευση για να αποκτήσει την άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος. Εργάστηκε στο Κιλκίς. Ήταν σχεδόν συνέχεια άρρωστος. Το 1925 ήρθε στις Κ. Κλεινές όπου δούλεψε σαν δάσκαλος. Κάθισε έως το 1940. Δίδαξε στην Μελίτη και στα Τρίκαλα. Από εκεί έφυγε στο βουνό. Μετά την απελευθέρωση του 1944 ήταν διευθυντής της λαϊκής παιδείας. Εξορίστηκε και από το '45 και μετά ήταν συνέχεια εξορία και φυλακές. Ήταν μέλος του ΚΚΕ από το 1924. Έβγαζε το περιοδικό <<Σχολείο Εργασίας>>με συνεργάτη τον Κάσανδρο Θεόδωρο και διευθυντή του διδασκαλείου που έφτανε μέχρι το εξωτερικό.

Από το '40 έως το '45 ήταν στο αντιστασιακό αγώνα μαζί με όλη την οικογένειά του. Πήρε μειωμένη σύνταξη από την Ελλάδα ως δάσκαλος. Το 1963 πήγε στην Μόσχα μήνα Μάρτη με ειδικό αεροπλάνο μέσω Αυστρίας. Εκεί έζησε 5 μήνες. Στο διάστημα αυτό κι ενώ ήταν άρρωστος τον επισκεπτόταν φίλοι. Το πνεύμα του ήταν διαυγές έως στο τέλος του. Πέθανε στις 28 Μαρτίου του 1963.

Νίλα γεννήθηκε το '26 στις Κ. Κλεινές. Σκοτώθηκε μαζί με την αδερφή του στα Κούτσουρα Γράμμου στις 13 Αυγούστου '48. Ήταν υπεύθυνη γυναικών Ταξιαρχίας.

Συνελήφθη το '39

Σιμπνανίδης Γιώργος.

Σωκράτης

Οικονομίδης Παντελής

Γιάννης

Μπάρμπας Στέφανος

Γούντζας Σωτήρης

Καρασάββας

Μητροφάνης

Τηλκερίδης Μιχάλης

Ρωμανίδης Μιχάλης

Χαραλαμπίδης

Συνελήφθη το '40

Καλαντζίδης

Καραντζούλης

Κοϊδης

'45

Σερβίνης

Οι συλληφθέντες του '40 οδηγήθηκαν δεμένοι στον στρατό από τις φυλακές. Αυτός ήταν και ο λόγος που δεν έκαναν δηλώσεις μαζί με τους άλλους.

. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 9α)

Καλαντζίδης Σωκράτης, γεννήθηκε στο Κάρς το 1917(1919). Προδόθηκε και συνελήφθηκε τον Απρίλιο του '43. Την ημέρα μιας συνδιάσκεψης που θα γινόταν στις Κάτω Κλεινές οργανωμένη από τον Πέτρο Πηλάη(Ξινό Νερό). Ο Πέτρος Πηλάης βρήκε τους αντάρτες στο Ράντοσιτς. Αντιπρόσωπός τους θα κατέβαινε ο Σωκράτης Καλαντζίδης. Κατέβηκε από το βουνό προς το Αρμενοχώρι κι από εκεί στις Κ. Κλεινές, όπου στο δρόμο Άνω και Κάτω Κλεινές πιάστηκε από τους Γερμανούς. Πήγε στις φυλακές Π. Μελά και έμεινε στην απομόνωση ένα κελί 1,20 χλμ. Πάνω από 3 μήνες, με αποτέλεσμα να πιαστούν τα πόδια του. Πέρασε στρατοδικείο και βγήκε τον Ιούνιο του '43 και έμεινε εκεί έως το τέλος. Κατά το πρώτο ανταρτικό, τραυματίστηκε στον Βαθύλακκο.

Οκτώβριο του '43 σκοτώνεται ο Γρηγόρης Αποστολίδης

1^ο ανταρτικό

Μάζεμα των όπλων από των
Αστ.

1 Μαρτίου του '43

2 Μαρτίου του '43

Γρηγόρης Αποστολίδης

Οργάνωση Μπηλάης

Σ. Ρωμανίδης

4 Μαρτίου βγήκαν

Γιώργος Σμιχανίδης

Φουλίδης Στάθης.

Κλήμης Χαραλαμπίδης

Τιλκερίδης

Ρωμανίδης

Καλαντζίδης

Αλέκος από την Βέροια

. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 9β)

Ανω Κ. : Παρασκάκης Κάτης

Γύρω στα 10-11 άτομα που ενώθηκα με τους άλλους σύνολο γύρω στα 30 άτομα.

Λεωνίδας Καλαντζίδης, γεννήθηκε στο Κάρς το 1916. Από '38 ήταν εξορία στον Αϊ Στρατή. Συνελήφθη όσο ήταν φοιτητής στην Αγροτική Οικονομία. Τους συνεληφθέντες του '38 παρέδωσε ο Μεταξάς στους Γερμανούς, τους ελευθέρωσε το ΕΛΑΝ. Ήταν γύρω στα 200 άτομα έφυγαν οι 80. Το '43 πήγε στην Κ. Α. Μακεδονία και Θράκη. Ήταν Β' γραμματέας της περιφερειακής επιτροπής. Σήμερα ζει στην Ρωσία έχει 2 γιούς, ο ένας φοιτητής φυσικός μηχανικός κι ο άλλος υπηρετεί την θητεία του.

Ταμάρα: Γεννήθηκε το '30 στις Κάτω Κλεινές ζει στην Τασκένδη έχει γιούς, ο ένας μηχανικός και ο άλλος σοφέρ.

Σωκράτης: Έφυγε το '45 Γιουγκοσλαβία. Γύρισε το '46 μέχρι το '49. Έφυγε τον Οκτώβριο από το Καϊμακτσαλάν της Αλβανίας και από εκεί Τασκένδη. Τα μάχιμα τμήματα έφυγαν Τασκένδη και Πολωνία.

Λυδία γεννήθηκε το '28 στις Κάτω Κλεινές, σκοτώθηκε τις 13 Αυγούστου του '48 στα Κούτσουρα Γράμμου. Ήταν δημήτρια. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 9γ)

Στην οργάνωση ΕΠΟΝ από τον μήνα Απρίλιο το 1942 και χρησιμοποιήθηκε ως σύνδεσμος σε πόλεις αποστολές από τότε οργανωμένος στο ΕΑΜ.

Τον Μάρτιο 1943 παραβρέθηκε στην πρώτη περιφερειακή συνέλευση της ΕΠΟΝ στο χωριό Δροσοπηγή, όπου κράτησε τρεις μέρες με θέματα για δράση περαιτέρω.

Αφού γυρίσαμε στα σπίτια μας, από την συνέλευση την Τετάρτη με συνέλευση οι Γερμανοί Γκεστάπο με κράτησαν σε φρουραρχείο ένδεκα μέρες, με ανέκριναν πράγματι έλαβα μέρος στη συνέλευση που ανέφερα. Αρνήθηκα και έλεγα ότι δεν γνώριζα τίποτα. Από αυτά που με ρωτούσε ο Κάνς, με δείρανε ο ίδιος ο Κάνς μερικά χαστούκια.

Αφού με άφησαν ελεύθερο συνέχισα την δράση μου. Πάντα τα βρίσκαμε μακριά. Από το σπίτι μου ούτε για ύπνο και το Μάρτιο του 1944 έφυγα και πήγα στο χωριό Πολυπόταμο, για να καταταχθώ στην τάξη του ΕΛΑΣ ως ένοπλος με προώθησαν στο χωριό Τριανταφυλλιά να γνωρίσει τον Θάνο. Ο ΘΑΝΟΣ, μου ανέθεσε την ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΘΟΔΗΓΗΤΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ για την περιφέρεια της Φλώρινας στην Οργάνωση Νέου στην ΕΠΟΝ μαζί μου και η κοπέλα από την Υδρούσα ΧΡΥΣΑΝΘΗ.

Γλιτώσαμε εκ θαύματος σε μια συγκέντρωση στο χωριό Κάτω Υδρούσα από τους Γερμανούς.

Αρχές Μαΐου με πρωτοβουλία του Θάνου, με στείλαν στο χωριό Μπαψόρη όπου και κατατάχθηκα στο ΕΛΑΣ και στην υποδειγματική ομάδα της ΕΠΟΝ. Στο τάγμα του ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ και με διμοιρίτης της ομάδας το ΡΑΔΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ από το χωριό Νεστόριο της Καστοριάς και τον Φάρσαλα Δημήτριο επίσης από το Νεστόριο.

Πρώτη μάχη με τους Βούλγαρους Κομιτατζήδες στα χωριά ΠΡΕΚΟΠΙΑΝΑ ΑΣΠΡΟΤΙΑ ΚΑΙ ΣΚΛΗΘΡΟ ΚΑΙ ΑΕΤΟ Αμυνταίου. Άξιες μάχες με τους Γερμανούς μέσα στην Φλώρινα πυροβολώντας το αυτοκίνητο μηχανοκίνητα όπου υπήρχαν στην ξηρά Ασπροποταμιά προς το πρώτο και δεύτερο δημοτικό σχολείο και πολλοί Γερμανοί στο τότε σχολείο Γυμνάσιο, όπου συγκεκριμένα κάηκε. Η οικονομική εφορία τότε στο τέταρτο χιλιόμετρο Φλώρινα Βίγλα χτυπώντας μεγάλη φάλαγγα Γερμανών στο ξινό νερό <<χωριό>>, όπου πιάσαμε δυο Γερμανούς μαζί με κάρο και δυο άλογα. Στην μάχη χτυπώντας τη μεγάλη φάλαγγα στο σιδηρόδρομο του χωριού ΚΛΙΔΗ ΛΙΓΝΗΤΟΟΡΙΧΙΑ ΒΑΡΒΟΥΤΗ. Στην μάχη από χωριό Αμμοχώρι προς το σιδηροδρομικό σταθμό Μεσονησίου, την μέρα φυγής του Γερμανού από Φλώρινα και πολλές άλλες τότε

Τέλος παρέδωσε το όπλο σύμφωνα με διαταγή τότε του ΕΛΑΣ στο φρουραρχείο Φλώρινας.

Και από το 1944 τώρα 1984 περιμέναμε να δικαιωθούμε σαν Έλληνες που ήταν και είναι καθήκον μας να αγωνιζόμαστε για την πατρίδα μας που λέγεται ΕΛΛΑΔΑ.

Στην οργάνωση της ΕΠΟΝ, την γνώρισα τον Ιούλιο του 1942 αφού πρώτα χρησιμοποιήθηκα ως σύνδεσμος μεγαλύτερου μου σε ηλικία που ανήκαν στο ΕΑΜ.

Το Μάρτιο του 1943 πήγα στην πρώτη περιφερειακή συνέλευση της ΕΠΟΝ στο χωριό Δροσοπηγή προτού το κάψουν, όπου η συνέλευση κράτησε τρεις μέρες μαζί μου ήταν ο Μιχάλης Περιβολάρης και ο Αναστάσιος Νόζης, όπου και οι δυο βρισκόταν τώρα στο εξωτερικό ο ένας ο Περιβολάρης στο Τορόντο του Καναδά και ο Νόζης στην Αυστραλία και οι δυο από το χωριό Σκόπια. Μετά από τέσσερις μέρες που τελειώσαμε την συνέλευση, με συνέλαβαν οι Γερμανοί Γκεστάπο και με κράτησαν ένδεκα μέρες στο φρουραρχείο τους. Στην ανάκριση με ρωτούσε ο Κάνς αν πράγματι ήμουν στην παραπάνω συνέλευση που ανέφερα. Αρνήθηκα και είπα ότι δεν γνώριζα τίποτα σε αυτό που με ρώτησε, αφού με άφησε ελεύθερο συνέχισα την δράση μου να οργανώνω με άλλους. Πάντα όμως με το να μην μείνω σπίτι μου τα βράδια για ύπνο.

Ωσπου τον Απρίλιο του 1944 δυο φορές ήρθαν οι Γερμανοί να με συλλάβουν και αφού δεν με βρίσκαν τότε τον Μάρτιο αρχές Μαΐου έφυγα και πήγα στο Πολυπόταμο όπου ζήτησα να καταταχθώ στις ένοπλες δυνάμεις του ΕΛΑΣ με προώθησαν στο χωριό Τριανταφυλλιά, εκεί παρουσιάστηκα στο τότε υπεύθυνο, τον ΘΑΝΟ. Αφού μου ανέθεσε την υπηρεσία του καθοδηγητή και του τύπου μαζί με την Χρυσάνθη από το χωριό Πάνω Υδρούσα συνεχίσαμε μέχρι τέλους Απριλίου του 1944. Αρχές Μαΐου κατατάχθηκα στο ΕΛΑΣ και στην υποδειγματική ομάδα της ΕΠΟΝ. Έλαβε μέρος στις μάχες κατά των Βουλγάρων Κομιτατζήδων στα χωριά ΠΕΡΙΚΟΠΗ και ΣΚΛΗΘΡΟ ΚΑΙ ΑΕΤΟ Αμυνταίου με τους Γερμανούς μέσα στην Φλώρινα βραδιά που κάηκε η τότε εφορία στο σημείο τότε γυμνάσιο μέσα στο ποτάμι πυροβολώντας το γερμανικό αυτοκίνητο, όπου ήταν στη σειρά από το πρώτο και δεύτερο Δημοτικό σχολείο προς τότε κτήριο Αριστοτέλη ωδείο. Λάβαμε μέρος στο χωριό Αετός, όπου οι Γερμανοί μαζί με τους Βούλγαρους Κομιτατζήδες μας βάζαν με πυροβολικό πανό.

Έλαβα μέρος στην ενέδρα κατά της φάλαγγας των Γερμανών στο τέταρτο χιλιόμετρο Φλώρινα Βίγλα. Στην μάχη Ξινό Νερό, όπου συλλάβαμε τους δυο Γερμανούς με το κάρο με τα δυο άλογα. Στην μάχη κατά τη μεγάλη φάλαγγα Γερμανών στις σιδηροδρομικές γραμμές από Αμύνταιο, Κλαδή, Λιγνίτη ορυχεία Βαρβούλη, όπου σκοτώθηκαν. Τα παιδιά Καραμπατάκης από Φλώρινα Μιχαλίτση από Σιταριά και μια άλλη μάχη στην απελευθέρωση της Φλώρινας, πολεμώντας από το χωριό Αμμοχώρι και προχωρώντας προς Φλώρινα, όπου την άλλη μέρα παρελαύναμε μέσα στην πόλη Φλώρινα. Νικητές και ο κόσμος μας χειροκροτούσε και πέταγε και λουλούδια.

Τέλος παρέδωσα το όπλο σκυφονά με τη διαταγή του ΕΛΑΣ στο φρουραρχείο της Φλώρινας και περίμενα μέχρι αυτή τη στιγμή να δικαιωθεί στην ΕΛΛΗΝ ΠΑΤΡΙΟΤΗΣ ΣΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ ΕΛΛΑΔΑ. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 10<<1>>, <<2>>, <<3>>, <<4>>).

Βασίλειος Γυμνόπουλος γεννήθηκε το 1898 στο χωριό Σαλούτ στην επαρχία Χονταχάν του νομού Κάρς στην Καύκασο της Ρωσίας. Τελείωσε το πρακτικό λύκειο του Κάρς και όταν ήρθαν στην Ελλάδα γράφτηκε στην ιατρική σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας, του οποίου και τελείωσε και στη συνέχεια πήρε την ειδικότητα του γυναικολόγου από το Ρωσικό Νοσοκομείο της Θεσσαλονίκης. Φοιτητής ακόμα τα καλοκαίρια δούλευε στα γιαπιά της Αθήνας και ήρθε για πρώτη φορά σε επαφή με το αριστερό κίνημα της Ελλάδας. Με την βαθιά του πίστη και αγάπη στον άνθρωπο με τις πλατιές και προοδευτικές του ιδέες με την σταθερή του προσήλωση στα ιδανικά του γρήγορα βρέθηκε στην τάξη του σοσιαλισμού.

Το 1936 πολιτεύτηκε με το αγροτικό κίνημα του Παπαναστασίου. Κατά την διάρκεια της δικτατορίας του Μεταξά, πιάστηκε για τις ιδέες του, το 1939 έμεινε στη φυλακή κοντά στο ενάμιση μήνα και εκεί βασανίστηκε απάνθρωπα. Στο αλβανικό μέτωπο ήταν αρχηγός της πολιτικής αεράμυνας της πόλης μας, σε όλους τους βομβαρδισμούς πρώτος να μαζέψει στην επίθεση και να θεραπεύσει τους τραυματίες.

Κατά την διάρκεια της κατοχής και όταν αρχίζει να φουντώνει στα βουνά το αντάρτικο, συνεπείς στις ιδέες του οργανώνεται από τους πρώτους στην τάξη του. Από την πόλη δεν κάνει ούτε στιγμή να τους βοηθά να στέλνει στο βουνό φαρμακευτικό υλικό, το οποίο με κίνδυνο στη ζωή του και αυξάνοντας την κορώνα-γράμματα κάθε στιγμή φροντίζει να μαζέψει και να βγάλει με χίλιες προφυλάξεις.

Όταν γίνεται η ΠΕΕΑ, δηλαδή η πρώτη κυβέρνηση του βουνού εκλέχτηκε να αντιπροσωπεύσει αυτήν την πόλη στην κυβέρνηση του λαού δέχτηκε να πάει με χαρά και περηφάνεια, αλλά λόγοι οικογενειακοί τον αναγκάζουν τελευταία στιγμή να μην πάει και να κυνηγάει άλλος στη θέση του. Επίσης, κρίθηκε ότι η θέση του στην πόλη είναι προτιμότερη, γιατί έτσι η βοήθειά του θα ήταν πιο ουσιαστική.

Τελικά, όμως, ένα επεισόδιο με τους Βούλγαρους τον αναγκάζει να φύγει για το βουνό και ιδρύει νοσοκομείο στο βουνό και προσφέρει τις υπηρεσίες του σε όλη την περιφέρεια. Μετά την απελευθέρωση λόγω την βοήθεια ανθρωπιάς του, την μόρφωση του, τη γλωσσομάθεια του, μιλάει άπταιστα τα ρώσικα και τα γαλλικά και συνεννοείται θαυμάσια στα γερμανικά, στα τούρκικα και αρμένικα και κυρίως λόγω της τιμιότητας του γίνεται ο πρώτος ΕΑΜίτης δήμαρχος στην πόλη μας. Πάντα έλεγε γελώντας ότι η δημαρχία του, οι υπάλληλοι του δήμου συγκεντρώθηκαν πολύ καλά και ότι για πρώτη φορά στη ζωή τους έπιασαν χρυσό στα χέρια τους, αυτοί που δεν ήξεραν ούτε τι χρώμα έχει.

Επίσης, και στην επιστήμη του είναι άριστος είναι βαθύς γνώστης της ιατρικής, δεν είναι έξω ούτε σε καμία διάγνωση, πεθαμένες έφεραν τις γυναίκες στην κλινική και ζωντανές έφευγαν, για αυτό το καλύτερο μνημόσυνο για αυτόν είναι τα καλά λόγια που λέγονται για αυτόν σε όλη την περιφέρεια μηδενός εξαιρούμενο για το άτομο του. Πέθανε το 1976 και τον κήδεψε πάνδημη η Φλώρινα και τον έκλαιγε όλος ο κόσμος. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 11)

ΑΛΕΚΟΣ ΜΙΧ. ΣΙΕΜΠΗΣ

Γεννήθηκε μέσα στη φωτιά του 1^{ου} Παγκόσμιου Πολέμου που γινόταν τον Οκτώβρη του 1916 στο χωριό Μαγάροβο Μοναστηριού(Γιουγκοσλαβία). Νήπιο ακόμα γνώρισε την τραγωδία της προσφυγιάς του Φεβρουάριο του 1917 που στράφηκε στο χωριό του, που ήταν στην πρώτη γραμμή του πυρός.

Στο τέλος του 1918 η οικογένειά του βρέθηκε στην Φλώρινα κατεστραμμένη και ο Αλέκος μεγάλωσε φτωχικά, τα αδέρφια του ο Χρήστος και ο Γιώργος δούλευαν ένα ζαχαροπλαστείο δίπλα από το Γυμνάσιο, το κόκκινο ζαχαροπλαστείο<<Νεολαία>>.

Η οικογένειά του γνώρισε τους διωγμούς ακόμα από την διδακτορία του Πάγκαλου του 1926.

Ο Αλέκος σαν μεγάλωσε πήγε στο Γυμνάσιο Φλώρινας. Πρωτοστατούσε στο προοδευτικό κίνημα και στην 5^η τάξη Γυμνασίου απόβηκε για μια εβδομάδα για την δράση του μαζί με άλλους συμμαθητές του- τα καλοκαίρια στις παύσεις του στις μηχανές που καθάριζαν τα καλαμπόκια οι εργάτες το 1932, μαζί με τον αδερφό του Γιώργο που δούλευαν στην διάνοιξη του δρόμου τότε της Φλώρινας Σκοπιάς-Υδρούσας. Όταν τελείωσε το Γυμνάσιο πήγε στο Πανεπιστήμιο στη νομική της Θεσσαλονίκης και το 1936 στην δικτατορία του Μεταξά ήταν 2^{ης} της νομικής, κυνηγήθηκε για τη δράση του, και εργαζόταν στην παρανομία. Κατόπιν, πιάστηκε και εξορίστηκε στην Ακροναυπλία και στην Πύλο. Στον πόλεμο του 1940 στην Αλβανία ζήτησαν όλοι να πάνε εθελοντές και δεν τους άφησαν όλους, αλλά με την κατάρρευση και τον ερχομό των Γερμανών δραπέτευσε από το στρατόπεδο και ήλθε στην Φλώρινα στα μέσα του 1941 και μόλις οργάνωσε, την κομμουνιστική οργάνωση Φλώρινας και μαζί με τον Στράτο Κέντρο και κατόπιν την οργάνωση <<ελευθερία>> και αργότερα το ΕΑΜ και το τμήμα του ΕΛΑΣ με τους 13 πρώτους αντάρτες στην Φλώρινα.

Μετά την απελευθέρωση όταν ήταν στα Γρεβενά βρέθηκε με τον Άρη Βελουχιώτη που γύριζε στην περιοχή των Γρεβενών στρατολογούσε, κατόπιν έκανε γραμματέας περιφέρειας Καστοριάς και ένα βράδυ του επιτέθηκαν οι τραμπούκοι και τον μαχαίρωσαν στο κεφάλι ελαφρώς και κατόπιν πιάστηκε σε μια υπόθεση που ήταν διάφοροι Καστοριανοί και πέρασαν στρατοδικείο και απαλλάχτηκαν αλλά τον Αλέκο τον έστειλαν εξορία στον Μούδρο Λήμνου και το φθινόπωρο του 1947 ήρθε στην Φλώρινα και την άνοιξη του 1948 βγήκε μαζί με την γυναίκα του, την Βικτωρία από τον Άγιο Γεώργιο και πήγαν στο βουνό στο Β. Ανταρτικό μέχρι τέλη Αυγούστου του 1949 που τραυματίστηκε στη μάχη έξω από το χωριό Κώττα και πιάστηκε τραυματίας και εκτελέστηκε άγνωστο πώς αυτά από διάφορες πληροφορίες που έχω. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 12)

Ο Γιάννης Τσακίρης στη Βίγια της Μ. Ασίας το 1908. Μετά την μικρασιατική καταστροφή ήρθαν στην Φλώρινα με τη μητέρα του και τα αδέρφια του. Το 1933 έγινε μέλος του Κ.Κ.Ε. Το 1942 έγινε μέλος του ΕΑΜ. Ήταν καθοδηγητής του ΕΑΜ της πόλης της Φλώρινας. Πήρε μέρος σε πολλές επιχειρήσεις του ΕΑΜ μεταξύ των οποίων ήταν και η επιχείρηση κατά την οποία πήραν το τυπογραφείο του Τσόγκα και το πήγαν στο βουνό για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του ΕΑΜ σε έντυπο υλικό.

Επίσης, φυγάδευσε πολλούς Εβραίους στις ένοπλες δυνάμεις του ΕΑΜ. Η σπουδαιότερη επιχείρηση, στην οποία πήρε μέρος, και οποία οδήγησε στον θάνατό του, ήταν η επιχείρηση του τρένου όπως ήταν γνωστή.

Το Μάιο του 1943, οι Γερμανοί είχαν συλλάβει τον Χαράλαμπο Χαραλαμπίδη μέλος του ΕΑΜ.

Το ΕΑΜ πληροφορήθηκε ότι οι Γερμανοί θα μεταφέρουν με το τρένο τον Χαραλαμπίδη στη Θεσσαλονίκη και αποφάσισε να επιχειρήσει να τον σώσει κατά την μεταφορά του. Στην επιχείρηση μεταξύ των οποίων πήρε μέρος και ο Γιάννης Τσακίρης μαζί με τον Γιάνγκο Σταφυλίδη.

Οι δυο τους μετέφεραν περισσότερα κρυμμένα μέσα σε καλάθια στο σιδηροδρομικό σταθμό όπου το παρέδωσαν σε άνδρα του ΕΑΜ που είχαν ανέβει στο τρένο σαν επιβάτες.

Η επιχείρηση εξελίχθηκε στη Κάτω Βεύη και έληξε με επιτυχία. Απελευθερώθηκε ο Χαραλαμπίδης και σκοτώθηκε ο Γερμανός Αξιωματικός που το συνόδευε. Στο τρένο μέσα βρισκόταν και ο συνεργάτης των Γερμανών, Αναστάσιο Παπαθανασίου, τον οποίο πυροβόλησαν αλλά η σφαίρα τον πήρε ξυστά στο κεφάλι με αποτέλεσμα αυτός να πέσει αναίσθητος χωρίς όμως να σκοτωθεί. Έτσι μετά, ο Παπαθανασίου ανέφερε στους Γερμανούς τα ονόματα αυτών που πήραν μέρος στην επιχείρηση. Την άλλη μέρα οι Γερμανοί πήγαν στο μαγαζί του Τσακίρη, όπου αυτός δούλευε αμέριμος νομίζοντας ότι δεν υπήρχε μάρτυρας και τον συνέλαβαν. Στο δρόμο προς το σπίτι του Τσακίρη, όπου πήγαιναν να κάνουν έρευνα οι Γερμανοί, ο Γιάννης Τσουμάρης προσπάθησε να δραπετεύσει, με αποτέλεσμα οι Γερμανοί να τον πυροβολήσουν και να τον σκοτώσουν. (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 13*).

Αποστολίδης Χρήστος του Κωνσταντίνου ψευδώνυμο Κεραυνός. Γεννήθηκε στο Κάρς της Ρωσίας, ήρθε στην Ελλάδα με την Μικρασιατική καταστροφή το 1924 και εγκαταστάθηκε στο χωριό Κάτω Κλεινές. Τα πρώτα γράμματα τα έμαθε στο Δημοτικό σχολείο Κάτω Κλεινών από τον δάσκαλο Καλαντζίδη Ιωάννη. Κατά την κατοχή έγιναν τα πρώτα ανταρτικά με πρωτοπόρο στο χωριό τον Κεραυνό. Έγινε καπετάνιος ονομαστός σε όλη την περιφέρεια και είχε τη φήμη του γενναίου πατριώτη. Η πιο γνωστή στο χωριό συμπλοκή του με τους Γερμανούς είναι αυτή εκείνη που έγινε στο χωριό Ακρίτας όπου αιχμαλώτισε όλη την ομάδα των Γερμανών, περιλάμβανε και Πολωνούς. Καβάλα στο γερμανικό άλογο και συνοδεύοντάς τους, τους αιχμαλώτισε και μπήκε στο χωριό Κάτω Κλεινές, όπου του έγινε μεγάλη θερμή αποδοχή από τους κατοίκους. Όταν έφυγαν οι Γερμανοί και μετά την συμφωνία της Βάρκιζας, οι αγωνιστές άρχισαν να παραδίδουν τα όπλα στην τότε Κυβέρνηση του Καιρού, άρχισαν οι συλλήψεις των Σαμνιτών, τους κλείσαμε στις φυλακές. Ο Κεραυνός πρόλαβε να φύγουν στο βουνό παίρνοντας έτσι μέρος στα δεύτερα ανταρτικά. Η τότε κυβέρνηση του επιτηρητή.

Αυτή η επιτήρηση ίσως έγινε η αιτία, να τον σκοτώσει άνανδρα ο υπόκοσμος στα πρώτα ανταρτικά. Ο δασοφύλακας αργότερα στο χωριό Σκοπιά. Τον δασοφύλακα αυτόν πήγε να τον παρατηρήσει ο Κεραυνός, ύστερα από παράπονα των χωρικών ότι δεν τους αφήνει να δουλεύουν, επειδή ήταν από παλιά γνωστός, δεν πήρε τα μέτρα ασφαλείας που έπρεπε με αποτέλεσμα ο δασοφύλακας να τον πυροβολήσει πισώπλατα με το πιστόλι, που είχε κρυμμένο. Οι γονείς του φοβούμενοι από τους διωγμούς από τις τότε αρχές αρνήθηκαν ότι το πτώμα ανήκει στο γιό τους με αποτέλεσμα να ταφεί άγνωστος χωρίς τιμές. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 14).

Σημείωμα<<15>>

Για την δράση του μπαμπά μου έγραφα αρκετούς καιρούς, διάφορα βιβλία και εφημερίδες στο Παρίσι. Στους αξιωματικούς του ναυτικού στρατού, μετά την <<Μεταξική καθαίρεση>> των προοδευτικών αξιωματικών, ο μπαμπάς μου πέρασε στην παρανομία και εξορίστηκε. Πήγε καθοδηγητικό μέλος του ΚΚΕ(εμείς φρυντζαλάς). Ίσως αναφέρεται και στους δύο τόμους <<η αντίσταση στη Θεσσαλία>>, τα αδέρφια φρυντζαλά ήταν από εκείνους τους Θεσσαλούς που στηρίχθηκε και οργανώθηκε το κίνημα αντίστασης στη Θεσσαλία.

Μετά την Λάρισα, βρεθήκαμε στον Αγ. Δημήτριο Κατερίνης, μετά στην Πτολεμαΐδα και καταλήξαμε στην Φλώρινα.

Μετά την εισβολή των Γερμανών, βγήκε στο βουνό και κατόπιν πήρε και εμάς με την βοήθεια των συναδέλφων Κοσκοσίδη Χάρη και ένα άλλο αντάρτη, την ημέρα που ο Σίσκος χτυπήθηκε στην κοιλιά του εβονίτη.

Ο μπαμπάς μου ήταν αξιωματικός του ΕΛΑΣ, διοικητής των όλμων- το βαρύτερο όπλο που διευθετούν οι αντάρτες, σαν αξιωματικός του βαρύ πυροβολικού που ήταν στο ναυτικό στρατό. Σαν καπετάνιος το ψευδώνυμο<<μπαρμπαθόδωρος>> και είχε την έδρα <<Δαμασκηνιά>>.

Είχε στον λόχο του πολλούς Φλωρινιώτες και από τα περίχωρα της Φλώρινας, όπως π.χ. τους αδερφούς Μπέλιους, Νίκο Τσούλη,, Κ. Παυλίδη κ.λπ.

Μετά το περικύκλωμα στην Δαμασκηνιά από τους Γερμανούς, την νύχτα κατορθώσαμε να ξεφύγουμε και με τις τελευταίες επιχειρήσεις βρεθήκαμε στο βουνό του Γράμμου, όπου χωρίσαμε για να φθάσουμε εμείς στα καλύβια του <<Ντέσκου>> και στην Σαμαρίνα, ο μπαμπάς μου με τους συντρόφους του στα άλλα βουνά του Γράμμου- Σμόλικα.

Εκεί που περικύκλωσαν με τα παιδιά του, οι Γερμανοί και στην προσπάθειά του να σπάσει τον <<εχθρό>>, τον βρήκε ριπή, όπου μαζί με πολλά παλικάρια τον βρήκαν τον θάνατο.

Ήταν η πρώτη και η τελευταία φορά που έχανε τα παιδιά του. Σε όλο το ανταρτικό-αντίσταση δεν είχε πληγωθεί ούτε ένα του παιδί!!!

Το πώς έγινε η μάχη αυτή, οι επιζώντες σύντροφοι του, μου τα περιγράφουν λίγο αντιφατικά και στο μέλλον, δοθείσης ευκαιρίας, θα προσπαθήσω να το ξεδιαλύνω.

Φλώρινα 3-11-1982

Ο γυνής του

Νικόλαου Η.

Φρυντζαλά

(Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 15)

Αθήνα 29 Αυγούστου '83

Αγαπητέ Νίκο

Πήρα το γράμμα σου από το Γενάρη μήνα, αλλά αρρώστησα κατόπι και με την φροντίδα της Καίτης πήγα στο Νοσοκομείο και τώρα είμαι καλύτερα, αλλά χάθηκε και αυτό το καλοκαίρι και δεν ήρθα να σε δω. Πολύ το θέλω.

Να θυμάσαι τον <<Περικλή>>, τον πρώτο γραμματέα της Π.Ε του κόμματος(Αλέκο Στέμπη), το <<Σπύρο>>(Θανάση Ζιώγα), το γέρο Λάμπρο(Λάμπρη Μόσχος από το Δεντροχώρι της Καστοριάς), εκτός από τον Χαραλαμπίδη και το Γιάννη Καλαντζίδη που σε ήξεραν και σε σύστησαν για έμπιστο στη σοβαρή μας υπόθεση μας.

Βγάζουμε στο τυπογραφείο που έφερε ο Καλαντζίδης τον ΑΓΩΝΑ και στον Πολύγραφο τη ΝΙΚΗ, για λίγο τα ΝΕΙΑΤΑ των ΕΑΜ νέων και τη ΦΛΟΓΑ της ΕΠΟΝ. Για λίγο τον ΣΝΟΦ, τη ΠΟΛΕΔΑ και τη ΕΛΟΒΟΔΑ σε γραφομηχανή Σερβίνη και πολλές ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ.

Ήθελα πολύ να σκάψουμε, πολύ προσεχτικά να βρούμε αν υπάρχει τίποτα για την Ιστορία σε αυτό το υπόγειο, που πολλές φορές αποφάσισα εκεί μέσα να πεθάνω για την Άγια Αντίσταση.

Πολύ λυπήθηκα για τα όσα υπέφερες εσύ και που έλιωσα από στεναχώρια, η ευαίσθητη ευγένεια.

Η Ευαγγελία είναι καλά, που άξια πήρε τη θέση της και σε αγαπάει και σε φροντίζει.

Φίλησέ την εκ μέρους μας και πολύ σας αγαπάμε. Καλή αντάμωση.

Γιάννη και Σία,

Κωνσταντινίδης

Δημοκρατίας 17, Μελίσσια

Αττικής

(Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 16)

Παυλίδης Γεώργιος του Σάββα, κάτοικος Κάτω Κλεινές της Φλώρινας γεννήθηκε το έτος 1912 στο Κάρς της Ρωσίας, το έτος 1940 πολέμησε στην Αλβανία με τους Ιταλούς. Εξαντλήθηκε και αφού ανάρρωσε, ξαναπήγε στην πρώτη γραμμή εναντίον των Ιταλών. Το 1942 πήγε στην τάξη ΕΛΛΑΣ, το 1943 περνούσε από την Σκύδρα με σκοπό μια αποστολή. Τον είδαν χωριανοί που δούλευαν με τους Γερμανούς στο σιδηροδρομικό σταθμό. Τον πρόδωσαν και τον έπιασαν και τον οδήγησαν στου Στραμίνεδου Παύλου Μελά και κατόπιν τον εκτέλεσαν στην Τούμπα, είχε έναν αδερφό τον Παυλίδη Αδαμάντιο του Σάββα κάτοικο στις Κάτω Κλεινές, του έδωσαν αποζημίωση 18.000 και θα έδιναν και άλλα όπως μας είπαν και ακόμα διπλά. Οι Γερμανοί έκαψαν και το σπίτι του επίτηδες και τον αδερφό του. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 17)

Μετά το 1942, οι Γερμανοί μαζί με τον Καλτούρ χτύπησαν την αστυνομία, αυτός ο Οργιώδης βγήκε στο αλώνι και φώναξε τους κατοίκους την περιμένατε λοιπόν τα παιδιά μας έφαγαν και οι χωροφύλακες την ίδια χρονιά πιεζόταν από τους Γερμανούς και τους Βούλγαρους και βγήκαν στα βουνά, οι πρώτοι του χωριού της κοινότητας αντάρτες ήταν ο Τορνικίδης Νικόλαος, Τορνικίδη Παρασκευούλα, Λαζαρίδη Συμεών, καπετάν αστραπής Κοσμίδης Ευστάθιος, Κεβρεκίδης Στυλιανός, Θεοδωρίδης Θεόδωρος, Αθανασίου Ιωάννης, Μαυροματίδης Ιωάννης. Το 1942 Σεπτέμβριο μήνα και οι Γερμανοί σε όλους τα σπίτια. Ο Τορνικίδης ήταν καπετάνιος στην περιοχή Καϊμακτσαλάν όλο το διάστημα ήταν υπογραμμών χωρίς να έχει μέχρι σήμερα παράπονο κανείς. Ο Τορνικίδης πήγε στην Άνω Βεύη και έκαψαν τα χαρτιά της αστυνομίας, διότι φτιάχνανε φακέλους και τα χαρτιά της κοινότητας Μελίτης.

Όταν κάνανε μια φορά επίθεση στην Μελίτη, ο Τορνικίδης πανύψηλα στο άλογο αντίκρισε ένα γείτονα που το είχαν συλλάβει οι αντάρτες τον Αποστολίδη Γεώργιο, μόλις ο Τορνικίδης τον αντίκρισε του έδωσε θάρρος, τον ανέβασε στο άλογο του και μετά από 2-3 μέρες τον έστειλε πίσω.

Όταν κατέρρευσε το ΕΛΑΣ ήρθε στο σπίτι του και οι υπόλοιποι άλλοι το μόνο θύμα που υπήρχε από την Μελίτη του ΕΛΑΣ ήταν ο Κοσμίδης Ευστάθιος σκοτώθηκε στο χωριό Κουτσουφλάνες Έδεσσα 23-8-4, άφησε πίσω τη γυναίκα του και 4 ορφανά.

Αφού ο Τορνικίδης εγκαταστάθηκε στο χωριό άρχισε να θρέφει την οικογένειά του, μέσα στην πλατεία του χωριού το 1945 ένας ανθυπολοχαγός σκόνταψε και του έδωσε χαστούκι χωρίς να γίνει διάλογος. Ο Τορνικίδης δυο μέτρα άνδρας δέχτηκε το χαστούκι και είπε σέβομαι την στολή την ελληνική που φοράς αλλιώς δεν θα περνούσες καλά.

Μετά την φασαρία ένας ενωμοτάρχης Κωνσταντακόπουλος Τηλέμαχος, τον πλησίασε και του είπε να φύγει στο βουνό αλλιώς εκεί που όργωνε στο χωράφι θα στείλω έναν Μαϊ και θα σε σκοτώσω.

Το σπίτι του Τορνικίδη πάντα γεμάτο από κατοίκους συνεδριάζοντας τα τόσα που υπέφεραν ο τότε πρόεδρος και μερικοί επιτήδευοι, τον αιφνιδίασαν και τον απείλησαν έως όταν κάποτε βρέθηκε ως κατηγορούμενος και κλείστηκε στις φυλακές Ρέστη.

Κατηγορήθηκε κατηγορίες της οποίας ούτε καν υπήρχαν τιμωρήθηκε ένα χρόνο, έκατσε 6 μήνες και τους υπόλοιπους τους πλήρωσε και βγήκε επειδή όμως ήξερε το τι τον περιμένει στο χωριό ξαναβγήκε και όπου σήμερα ζει μακριά από την πατρίδα του. Ο γιος του Ιωάννη Τορνικίδης επαναπατρίστηκε και έχει πολλά πτυχία και ζει στη Θεσσαλονίκη. Ο άλλος γιος του, ο Αντωνάκης ζει μαζί με τον πατέρα του. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 18).

Η οικογένεια Μπλιάγκα-Ζωγράφου ήρθε από το Βογατσικό Καστοριάς στην Φλώρινα περίπου το '20. Ο παππούς Μπλιάγκας με τους γιους του Γιώργος και Ζήση. Ο Γιώργος με την οικογένειά του, την γυναίκα του Βαϊτσα και τις 2 κόρες. Εδώ η οικογένεια μεγάλωσε με άλλα τρία παιδιά. Ο Ζήσης τελείωσε τη Νομική, αριστούχος που δεν πρόλαβε να ανοίξει το δικηγορικό του γραφείο. Πιάστηκε και έκανε την Ακροναυπλία 12 χρόνια και μετά στο Χαϊδάρι. Ο παππούς με τον Γιώργο ήταν αγιογράφοι και ζωγράφοι εδώ στην Φλώρινα. Πολλές από τις εικόνες των εκκλησιών είναι δικές τους. Επίσης, πολλά από τα παλιά αρχοντικά της Φλώρινας ακόμα έχουν ζωγραφιστεί. Το ίδιο στην Κορυτσά και στο Μοναστήρι. Κατά την διάρκεια της κατοχής, τον γιο της οικογένειας τον πάτησε γερμανικό αυτοκίνητο. Από εκεί και πέρα αρχίζει η κακοτυχία της οικογένειας. Το 1946 πιάσανε τον Γιώργο, που τον στείλανε εξορία. Το 1947 πιάσανε και την Βαϊτσα και αφού την περάσαν στρατοδικείο, την καταδικάσανε σε θάνατο μαζί με άλλους άνδρες και μία κοπέλα, την Δαναΐδα. Τους άνδρες τους εκτέλεσαν εδώ στην Φλώρινα, τις δύο γυναίκες τις μετέφεραν στις φυλακές Αβέρωφ και ύστερα από ένα χρόνο τις εκτέλεσαν 3-11-1948. Τα τέσσερα κορίτσια φύγαμε από την Φλώρινα και έκαναν οικογένεια στον Πειραιά. Πολλοί γράφουνε ποιήματα για την Βαϊτσα, την λεβεντιά της Ρήτας Μπούμπη Παππά και ο Ρίτσος με το ποίημα που έγραφε για την Βάγια. Χαιρέτησε την ημέρα της γυναίκας στις 8 του Μαρτίου στην εφημερίδα <<Νέα>>.

Ύστερα, από λίγους μήνες που εκτέλεσαν την Βάγια έφεραν βαριά άρρωστο και τον Γιώργο που πέθανε στο Λαϊκό Νοσοκομείο.

Ιόλη Σπηλιοπούλου
Διονύσου 10 Καστέλα
Πειραιά
Τηλ. 4178226
Καίτη Σινοπούλου
Τηλ. 4136628

(Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 19)

Καταδότης του Γιάννη Τσακίρη είναι ο δάσκαλος Αναστάσης Παπαδόπουλος.

Μιχάλης Σερβίνης από την Αγία Παρασκευή ήταν στην επίθεση του τρένου. Ο Σερβίνης καταδικάστηκε σε θάνατο, ενώ προηγούμενα είχε δικαστεί σε ένα χρόνο. Στην φυλακή Κασσάνδρα μαζί με τον Θεόδωρο Γκατζούλη και άλλοι κακοποιήθηκαν βάνουσα. Καταδότης του Σερβίνη και του Γκιλόπουλου(5Φ) και κάποιου Κώστα... από το Αμύνταιο είναι ο Σίσκος Δημήτριος. Στοιχείο για την καταδίκη του Σερβίνη και άλλων τριών ήταν ένα σημείωμα που στάλθηκε από τις φυλακές Κασσάνδρας με αποστολέα τον δάσκαλο Σερβίνη και που είχε συνταχθεί μετά από απόφαση στις επιτροπές των φυλακισμένων προς το ΕΑΜ Θεσσαλονίκης.

Ο Στράτος Κέντρος κρυβόταν τα καλοκαίρια στα αμπέλια του Θεωρή Γκατζούλη και του Κώστα Καμπασνίτσαλα και κρυμμένος στα σπίτια των παραπάνω και του Γεωργίου Κλετσινιώτη, στα ίδια σπίτια κρύβονται και Πέτρος Πελάνης από το Ξινό Νερό.

Παντελής Νοβάτσης, εκτελεί τις πιο επικίνδυνες αποστολές πυρομαχικό όπλων. Ελάμβαναν τα πολεμικά όπλα από τον Ι. Τσακίρη και τα έδινε στο Νοβάτση και τα έστελνε στους αντάρτες στην Κάτω Βεύη περίμενε με τον Μιχάλη Σερβίνη. Υπήρχε ραδιόφωνο ανταρτικό από τον Μιχάλη Γάστη, που είχε κρυμμένο κάτω από ένα φτενό και το πήραν με το ζόρι, κατόπιν αψευδώς και εντάχθηκε στο ΕΑΜ, παρείχε θετική βοήθεια με την οργάνωση. Για 3 χρόνια στο ΕΑΜ, 1945 συνελήφθησαν Θ. Γκατζούλη, Μπατσαϊκώνης, Ιωάννης Στογιάννης, δικάστηκαν για ένα μήνα. Του Βασίλη Γυμνόπουλου, η κουνιάδα του Ελένη πήδηξε από το παράθυρο και δεν συνελήφθη(3 μέτρα). (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 20)

Παντελή Βίκτωρα(Νίκο). Συγκροτηθήκαμε στο χωριό με το γραφείο του ΕΑΜ με τον Μιχάλη Τάβες και Χρήστο Οικονομίδη και τον χωροφύλακα, τον Πάνο Μπερτάκη, κρητικός στην καταγωγή. Είχαμε και δύο γυναίκες οργανωμένες στην ΕΑΜ, Παρασκευή Καραναούμ και Βασιλική Τζετλή, μητέρα του οφθαλμιάτρου Κώστα Τζετλή.

Οργανώθηκα στο ΕΑΜ, τον Απρίλιου του 1942 στην Φλώρινα από τον Γιάννη Τριανταφυλλίδη(Κυρ. Γιάννη) δάσκαλο στην Καστοριά και τον Σαββίδη, 2^ο γραμματέα του ΕΑΜ υπάλληλος του ΕΓΕ. Οργανώσαμε στο χωριό μου Φλάμηστρο, με τον Αυγερινό καπετάνιο της ΕΛΑΣ. Το σπίτι μου ήταν στα γραφεία της ΕΑΜ, της περιφέρειας της Φλώρινας με τον γραμματέα του. *(Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 21)*

Συνδέθηκαν μαζί μας τα πρώτα ανταρκτικά τμήματα ΕΛΑΣ με καπετάνιο ΑΕΤΟ(Κώστα, αδερφός του Αυγερινού). Τον Γεώργιο Νεδέγειο, γιατρός στο Αμύνταιο καπετάνιο ΕΛΑΣ(Κοσμάς).

Είχα την ΕΤΑ του χωριού και μάθαμε τα ίδια για τους αντάρτες. Μα εγώ έφυγα 3-9-45 στην Γιουγκοσλαβία. Η μάχη Αλβανία-Τσεχοσλοβακία από όπου επαναπατρίστηκα 9-9-1891.

Περνάμε άλογα και πολλά χωριά νύχτα πριν ξημερώσει. Πηγαίναμε στους προέδρους των κοινοτήτων, νύχτα και τους λέγαμε να πάνε στο γερμανικό φρουραρχείο της Φλώρινας, να αναφέρουν ότι οι αντάρτες πότε-πότε πηγαίναμε μαζί σε διάφορα χωριά και λέγαμε τα ίδια, δηλαδή να αναφέρουν στο γερμανικό φρουραρχείο, τον Απρίλιο του 1943 χωρίστηκε η περιφέρεια της Φλώρινας σε δύο ακτίνες. Εγώ είχα τον Σπίνο μέχρι τον Πολυπόταμο και όλο τον Καμψό. Επειδή, αυτή η ακτίνα ήταν μεγάλη και υπήρχε έλλειψη στελεχών αργότερα τον Αύγουστο του 1943, έβγαλαν τον Στογιάννη Τραϊτση από την Σιάτιστα, του οποίου του ανέθεσαν σαν ακτίνα την ΕΑΜ, τα μισά χωριά, την δουλειά μας συνεχίσαμε και την νύχτα πάλι με τον Ιωάννη Παπαδόπουλο από το χωριό Αμμοχωρίου(Αυγερινό), συνεχίσαμε ένοπλες δράσεις με άλογα για να δεις ότι οι κατακτητές ήταν πολλοί.

Συνεχίσαμε την δουλειά μας από το 1943. Το 1949 ήρθαν οι Βούλγαροι στην Φλώρινα και ένα τάγμα στο Αμμοχώρι- τότε πιάστηκε ο Μαρμαρινός Τάκης, τον βασάνισαν οι Βούλγαροι στο Αμμοχώρι και πέθανε από τα βασανιστήρια. Επίσης, πιάστηκε ο Στοϊνης Τραϊτσης σε μια καλύβα μέσα στους λόφους –Μεζιτις- Νεοχωρίτης, τον πήγαν στο στρατόπεδο Παύλου Μελά και εκεί αυτοκτόνησε.

Μας είχαν κάνει αποκλεισμό οι Βούλγαροι και μόνο στα ορεινά χωριά κάναμε οργανωτική δουλειά. Στις 6-2-1944 υπήρχε ένα συγκρότημα ΕΛΑΣ περίπου 41 άτομα στο χωριό Δροσοπηγή και το συγκρότημα θα πήγαινε στο Φλάμπουρο και εγώ για να κάνω οργανωτική δουλειά πήγα μαζί στο Φλάμπουρο, έκανα οργανωτική δουλειά αλλά δεν άργησε στις απογευματινές ώρες να μας χτυπήσουν οι Βούλγαροι με ιππικό και τους συντρίψαμε και φύγανε στο Αμμοχώρι. Το συγκρότημα πήγε στο Νυμφαίο.

Το βράδυ της ίδιας νύχτας μας χτύπησαν οι Γερμανοί που ήλθαν από το χωριό Αετό εκεί χτύπησα στα πόδια μου και αναγκάστηκα να πηδήξω από ένα μέρος πολύ ψηλό και γλίτωσα και πρήστηκαν τα πόδια μου στις πληγώσεις και μετά αργότερα κατά τον Μάιο του 1944 πήγα στην περιοχή Πρέσπας αντικαθιστώντας τον Θεοδωρή Νεδέγκο και δούλεψα μέχρι την απελευθέρωση (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 22«5», «6», «7», «8», «9»*)

Η δράση του Βασίλη Αμειρίδη του Θεοδώρου. Ήταν ανθυπολοχαγός του Αστικού Στρατού έλαβε μέρος στο κίνημα του Καμένου το 1935 και πολέμησε στην Αλβανία και το 1942 τον Δεκέμβριο πήγε με το ΕΛΑΣ το Εφεδρικό και μετά το 1948 σε μια μάχη σκοτώθηκε. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 23α).

Η δράση του Αβραάμ Παυλίδη του Θεοδώρου. Δούλεψε μέσα στην ΕΑΜ ως υπεύθυνος το 1943 τον Νοέμβριο, βγήκε καθοδηγητής και πήγε μαζί με τον Αντωνιάδη Αλέκο προς την Καστοριά και εκεί στο χωριό Βασιλειάδα, τον πιάσανε οι οπλίτες του Καλτσόφ και τους παρέδωσαν στους Ιταλούς τον Δεκέμβριο και τους εκτέλεσαν. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 23β).

Τον Μάιο του 1941 συνδέθηκα αρχικά με τον Στράτο τον Κέντρο και με Αλέκο Σιέμψη. Αυτούς τους δύο γνώρισα από τον Ιωάννη ΛΕΓΑ και τον Γιώργο Γαβριλίη. Τους γνώρισα το Μάιο του 1941. Μόλις οργανώσαμε την ΟΚΝΕ και την πρώτη οργάνωση ήταν τριμελής επιτροπή κατά αρχάς. Ο Γεωργινός Μοτεσνίτσας, Νικόλαος Κέντρος και Γεώργιος Καλλίνης. Αργότερα κατά τον Σεπτέμβριο του 1941 έγινε πιο ευρεία επιτροπή της ΟΚΝΕ, που σχηματίστηκε από 7μελή. Με γραμματέα τον Γεώργιο Μητσαναύγης και τους Ν. Κέντρος, Γεώργιος Μοτεσνίτσας, Γεώργιος Καλλίνης, Νικόλαος Μιλτιάδης και Βράχης Παυλίδης και Ευάγγελος Σαββάκης. Κάναμε τακτικές συνεδριάσεις, ρίχναμε προκηρύξεις, γράφαμε συνθήματα «φύγε ενάντια στον κατακτητή». Τον Δεκέμβριο του 1941, έφυγε ο Γ. Μητσαναύγης και μετά ανέλαβε γραμματέας ο Νικόλαος Κέντρος.

Σε λίγο χρονικό διάστημα έφυγε ο Νίκος Κέντρος και ανέλαβε γραμματέας όλης της Φλώρινας, ο Μυζίνεντας το 1942 άρχισε η οργάνωση μας να δουλεύει πολύ καλά και από τα 110μελή που ήμασταν γίναμε 1070. Μετέπειτα του 1942, τον Μάρτιο άρχισε η περιφερειακή του ΚΝΕ να χρησιμοποιεί νόμισμα, να πηγαίνω σε διάφορα χωριά να κάνω οργάνωση.

Όλο το 1942 έκανα οργάνωση σαν γραμματέας. Το 1943 του Γενάρη βγήκα στην παρανομία και τάχθηκα κάτω από τη σημαία του ΕΑΜ και μου ανέθεσαν σαν ακτιδικός καθοδηγητής όλο το Κάμψω μαζί με τον Πέτρο Κορίνα και αρχίσαμε σε όλα τα χωριά να κάνουμε τις πρώτες οργανώσεις της ΕΑΜ. Εκτός που κάναμε οργανώσεις κάναμε και ένοπλη δουλειά την νύχτα. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 24<<1>>, <<2>>, <<3>>, <<4>>).

ΠΕΡΑΣΜΑ

Ταφίλης Αναστάσιος του Ιωάννου και της Ελένης:

Γεννήθηκε στο Πέρασμα στις 20-3-1928.

Φονεύθηκε στις 4-10-1944 ώρα 7^η π.μ. με ριπή αυτομάτου από Γερμανούς στρατιώτες μπροστά στο καλύβι του που φύλαγε τα πρόβατα, γιατί πριν την είσοδό τους το χωριό Πέρασμα δέχτηκαν μία ριπή πυροβόλου από τους αντάρτες της ΕΛΑΣ.

Αντωνιάδης Αναστάσιος του Γρηγορίου και της Δήμητρας:

Γεννήθηκε στο Πέρασμα στις 18-12-1924.

Ήταν έγγαμος πατέρας ενός παιδιού ηλικίας 1 έτους.

Κατατάχθηκε στις τάξεις του ΕΛΑΣ τον Οκτώβριο του 1943.

Σε μάχη με τους Γερμανούς ανάμεσα στα χωριά Άνω Υδρούσα και Δροσοπηγή(παλιά)φονεύθηκε στις 4-4-1944 περί ώρα 3μμ. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 25)

Σταύρος Λοκασιάδης του Παναγιώτη και της Αικατερίνης.

1919 γεννήθηκε στην Τουρκία(Πόντο)

1949 σκοτώθηκε στη Φλώρινα(Μ. Πρέσπες), στη Φλώρινα(Σίσκο). (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5,26)

1.- Ρωμανίδης Απόστολος του Ανδρέα και της Ευγενίας: γεννήθηκε στο Κάρς Καυκάσου στις

3-9-1876

2.- Τηλκερίδης Τριαντάφυλλος του Αδάμ και της Ελισάβετ γεννήθηκε στο Κάρς Καυκάσου στις

16-8-1885.

Οι ανωτέρω έχουν απαγχονιστεί από τα στρατεύματα κατοχής σε αντίποινα στις 9-8-1943 μαζί με άλλους 13 πάνω στο δημόσιο δρόμο κοντά στην κοινότητα Κλαδοράχης.

Καραμανλής Αλέκος γεννήθηκε στην Ξάνθη. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 27).

1 Σεχίδης Στυλιανός του Γρηγορίου(γνωστός ως Στύλος) κάτοικος Καλλινίκης. Γεννήθηκε το 1911-12(περίπου 1-1-1911) και σκοτώθηκε από Γερμανούς σε ηλικία 32-33 χρονών στις 20-7-44 έξω από το χωριό. Παντρεμένος χωρίς παιδιά.

2 Μουρατίδης Νικόλαος του Παύλου(γνωστός ως Νικόλας) κάτοικος Φλώρινας. Γεννήθηκε το 1905 και κρεμάστηκε μαζί με άλλους 5 στο 16^ο χιλιόμετρο στις 3-6-44 σε ηλικία 39 χρονών. Μέσα στους 5 ήταν ο αδερφός του ΜΑΡΚΟΥ ΣΕΧΙΔΗ, ο Σεχίδης Κοσμάς. Κηδεύτηκε ύστερα από 3 μέρες στις 6-6-44. Παντρεμένος με 4 παιδιά(3 αγόρια και 1 κορίτσι). Οι υπόλοιποι 5 που κρεμάστηκαν ήταν ελεύθεροι.

Ο δεύτερος είναι γαμπρός του πρώτου από αδερφή. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 28).

Αγαπητέ Χριστόπουλε,

Στέλνω τα ονόματα που πολέμησαν στο διάστημα κατοχής, εθνικού απελευθερωτικού αγώνα.

1) Πέτρος Κορίνας 23 χρονών καθοδηγητικό στέλεχος, πολεμώντας έπεσε έξω από τις Κάτω Κλεινές 3/4/44

2) Ευάγγελος Δ.Τ/ηκαλ ετών 30 καθοδηγητικό στέλεχος της ΕΑΜ πολεμώντας με τους Γερμανούς και τους προδότες έξω από το χωριό Αετός στις 29-3-43.

3) Μιχάλης Π. Θεοδωρίδης ετών 20 εβονίτης μαχητής αντάρτης συνελήφθη 30/5/43, συμμετείχε και στην επιχείρηση Τραϊνου και Βεύη 21/5/43. Συνελήφθη στις 30/5/43 δικάστηκε από Γερμανικό στρατοδικείο απευθύνοντάς το στο Γερμανικό στρατόπεδο Σεναΐη στις 6-5-45.

4) Δημήτριος Στ. Βακαλόπουλος ετών 20 χρονών μαχητής εβονίτης. Συνελήφθη μαζί με τον Θεοδωρίδη Μιχάλη όμοια περίπτωση, ιστορία θανατώθηκε στο Γερμανικό στρατόπεδο Σεναΐη στις 6-6-45.

5) Αλέξανδρος Θωμαΐδης 18 ετών αντάρτης ΕΛΑΣ έπεσε πολεμώντας τους Γερμανούς στρατιώτες σε μάχη στο Ροδόσι στις 30/7/43.

6) Βασίλης Μπασιάλης ΕΑΜΙΤΗΣ ετών 30, δολοφονήθηκε από τον Γερμανό προδότη Ανδρέα Παναγιωτόπουλο εκ Κλεισούρας(πουλικόν) στις 30/6/44.

7) Θεόδωρος Στάμου 22 ετών Εαμίτης, τον σφάξανε προδότης των Γερμανών έξω από το Ν. Καύκασο στις 30-3-44.

8) Χρήστος Γρηγορίου. Κώτης Εαμίτης ετών 29 δολοφονήθηκε από προδότες ταγματασφαλίτες στα χωριά των Γιαννιτσών στις 30-8-43.

9) Ηλίας Χρ. Τζουτζουμάνης ετών 30 Υπ. ΟΣΕ, ο Κώστας Χρ. Τζουτζουμάνης ετών 20 Υπ. ΟΣΕ ήταν αδέρφια φονεύθηκαν σε σαμποτάζ τρένου με πυρομαχικά 30-9-44 στην Έδεσσα.

Για ότι θέλεις στο τηλ.22366(Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 29).

ΠΑΓΩΝΑ ΣΗΜΑΚΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΗΜΑΚΗΣ(Κάτης) σκοτώθηκε στο Πολυκέρασο της Καστοριάς. Έτος γέννησης(περίπου) 1920. Βγήκε στην Αντίσταση στο 1941 με την εισβολή των Γερμανών στην Ελλάδα. Σκοτώθηκε στις 21-8-1944. Μαζί του βγήκαν μεταξύ των άλλων και ο Παπαστεργίου Πασχάλης(Σπάρτινος), ο Πατραδάκης Γεώργιος, ο Παπατασχίδης Σταύρος και οι δύο τελευταίοι ήταν μαζί του όταν σκοτώθηκε. Έλαβε μέρος στην απελευθέρωση του Χαραλαμπίδη από το τρένο στις 21-5-1943. Τότε μαζί του ήταν και ο δάσκαλος Χαζής Μητροφάνης και Αρβανίτης από Κάτω Κλεινές, τους σκότωσαν οι Γερμανοί. Βασίλης Παπαδάκης και αυτός έλαβε μέρος στο τρένο.

Η γυναίκα του Βασίλη Παπαδάκη, Σουλτάνα έλαβε ενεργό μέρος στην εθνική αντίσταση.

Αντωνιάδης Αθανάσιος

Κηπουρόπουλος Χαράλαμπος. Τον σκότωσαν οι Γερμανοί στις 23-8-1944

Γρονιός τον σκότωσαν οι Γερμανοί μαζί με τον Κηπουρόπουλο στις 23-8-1944. (*Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 30*).

Στρατής Κοντογιώργης του Παναγιώτη και της Μαρίας. Γεννήθηκε στο Αϊ-Βάλη Μικράς Ασίας το 1900. Ήρθε ως πρόσφυγας στην Ελλάδα το 1922 και εγκαταστάθηκε στο Μούδρο της Λήμνου. Στην Φλώρινα εγκαταστάθηκε το 1923, μετά την στρατιωτική του θητεία. Δούλεψε ως οδηγός αυτοκινήτου με τον Κωνσταντίνο Γκέσο και τον Δούκα και τον Μπελσαμένη. Έκανε δρομολόγια Αλβανία-Θεσσαλονίκη είχε φορτηγό ΜΟΡΑΒΑ. Μέλος του ΚΚΕ από το 1924. Πρόεδρος αυτοκινήτων Φλώρινας. Συνελήφθη με προδοσία του Αναστάσιου Παπαθανασίου(κουκουλοφόρος). Δολοφονήθηκε στις 1-4-43(Μεγάλη Πέμπτη) μαζί με τον Πέπλη Πούπλη από το Μοναστήρι πίσω από το Νοσοκομείο Φλώρινας. Ο Στρατής Κοντογιώργης έφερε εγχειρισμένο τον πατέρα του Δημάρχου Νικόλαο Χάσο από την Αθήνα με κίνδυνο της ζωής του το 1943.

Αγόρασε μερσεντές κούρσα και το έκανε TAXI, με τον πόλεμο επιστρατεύτηκε η μερσεντές και χάθηκε.

Συνεργαζόταν με τον Γιάννη Κωνσταντινίδη, Γιάννης Ιωάννου σοφέρ από το ανταρκτικό, Σεχίδη Ιάκωβος. Πριν αρχίσει ο πόλεμος του '40 συνελήφθησαν και τους κλείσανε στην παλιά Ακαδημία(4^ο σχολείο).

Νίκη Βίκτωρα

Μελίσσια-Πηγή

<<Χρυσοστόμου Σμύρνης>>

Τηλ.8048647(Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 31).

Νικόλαος Μουρατίδης του Παύλου, κρεμάστηκε στα 15 χλμ. Στις 3-6-44 προς το Πισοδέρι. Συνελήφθη στις 27-5-44 στις 2-6-44 αυτό το φρουραρχείο τους μετέφεραν στον Καϊμάρα με το στρατιώτη τις 3-6-44 για εκτέλεση. Αυτό τον γνώριζαν ότι κάνει για εκτέλεση. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 32 «1»).

Έγραψε γράμμα αφήνοντας εντολές για το πώς θα καθοδηγηθεί η οικογένεια. Έδωσε εντολή στο μεγαλύτερο γιό ικανό να αναλάβει τα βάρη της οικογένειας σαν μεγαλύτερος και αναλάβει τα τρία μεγαλύτερα αδέρφια, Αριστοτέλη, Αλίκη και Κυριακή και να προσέχω την μητέρα με τον καλύτερο τρόπο για να μη φανεί πάρα πολύ δύσκολο ο χαμός μου. Οι εντολές εκτελέστηκαν και εφαρμόστηκαν κατά γράμμα. Πράγματι την επόμενη 3-6-44. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 32 «2»).

Δημήτριος Σιώτης ετών 64 το 1942 πιάστηκε από τους Γερμανούς μαζί με τον Καλταμπάνο Πέτρο συνομήλικό του. Στην γειτονιά μας, οι Γερμανοί είχαν αφήσει τα αυτοκίνητα. Αυτή βγάλαν τις 2 ρόδες από αυτοκίνητα του Αξιωματικού της Φάλαγγας. Μετά προδόθηκαν και πιάστηκαν οι δύο και στάλθηκαν στο στρατόπεδο Παύλου Μελά τον Ιούνιο του 1943. Το 1961 έγινε η δίκη και βγήκε. Μάρτυρας εκτιμάται, ο ίδιος ο διευθυντής Γράστρος και επιβεβαίωσε για την εκτέλεση των 2 μαζί με άλλους 12-14 άτομα και έτσι πήρε η μάνα μου μια μικρή αποζημίωση 18.500 χιλιάδες. Οι Γερμανοί τους εκτέλεσαν σαμποτάζ. Γεννήθηκε το 1920-21. (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 33*).

Δημήτριος Μαρμαρινός καταγόμενος από το χωριό Μανταμάδο Μυτιλήνης ήταν γενικός γραμματέας ΟΚΝΕ κατά τα χρόνια της κατοχής στην περιοχή Φλώρινας. Σκοτώθηκε από Βούλγαρους τον Φεβρουάριο του 1944 στο χωριό Αμμοχώρι με 7 Φλαμπουρίτες. Τον σκότωσαν με ξιφολόγχες στο Αμμοχώρι και τον πέταξε σε μια ρεματιά. Ήταν κοντός αναστήματος, αδύνατος, ηλικία περίπου 27 Ακροναυπλιώτης. (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 34*).

Ο Σαπουντζής Ιωάννης του Θεοδώρου εργαζόταν από το 1941 μέχρι το 1944 στο Γερμανικό φρουραρχείο, είναι ιδρυτικό μέλος του Φ.Σ.Φ<<Ο Αριστοτέλης>>, θυμάμαι ότι στις 2 Αυγούστου του 1941 πήρε εντολή από την Νομαρχία, να πάει στο Μοναστήρι Γιουγκοσλαβίας για να παρακολουθήσει την μεγάλη παρέλαση της βουλγαρικής επανάστασης του Ιλιντέν 1903.

Θυμάμαι, επίσης στην εκδρομή στην Έδεσσα με την χορωδία του Φ.Σ.Φ<<ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ>>, που την είχε δημιουργήσει για να μην γίνει η ομιλία του βουλγαρικού στρατού<<Μαλίνοφ>> ο παραπάνω.

Θυμάμαι ότι είχε ζητήσει από τον τότε φιλέλληνα Γερμανό Φρούραρχο, να γίνει παρέλαση για τον τούρκικο ζυγό, στις 25 Μαρτίου 1942.

Θυμάμαι πριν από το Πάσχα του 1942, είπαν να γίνουν συλλήψεις πέντε ατόμων από τους Γερμανούς, ο παραπάνω ειδοποίησε τους δύο από τους οποίους γνώριζε, τον Ευστάθιο Μαργέλη και τον Περικλή Δράμπη.

Το 1943 τον Δεκέμβριο παρουσιάστηκε στο μαγαζί του, όπου ήμουν και εγώ, ένας Γιουγκοσλάβος και ζήτησε να του κοντύνει χλαίνη και να πάνε για να ψωνίσουν τρόφιμα για το τάγμα του που βρισκόταν στο Βίτσι. Με κίνδυνο τη ζωή του, τον Μάρτιο του 1944 πήγε στο Βίτσι, για να ειδοποιήσει τους Ελασίτες, ότι θα κάνουν οι Γερμανοί, καθοριστικές επιχειρήσεις στους αντάρτες, όπως και έγιναν.

Τον Αύγουστο του 1944, τον συνάντησα στην κοινότητα Τροποκούλου, όπου είχε φέρει δύο Γερμανούς αιχμαλώτους και μου είπε ότι κυνηγάνε και μένα και έρχομαι και εγώ μαζί σου, όπου έμεινε μέχρι που έφυγαν οι Γερμανοί. (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 35*).

Δράση του Αντωνίου Χαραντίδη του Χαράλαμπου. Οργανώθηκε μέσα στην ΕΑΜ του 1943. Έκανε τον καθοδηγητή και μετά το 1947 τον Αύγουστο βγήκε στο βουνό και πολέμησε μέχρι το 1949 και μετά το 1960 πέθανε στην Πολωνία.

Δράση του Ιωάννη Ηλιάδη του Γεωργίου του 1947, τον πήρανε στο βουνό και μετά το 1949 κάπου σκοτώθηκε.

Δράση του Θεόπιστου Ιμσιρίδης του Δημητρίου. Οργανωμένος στην ΕΑΜ το 1943 μέχρι το 1947 και κατόπιν τον πήρανε στο βουνό και ήρθε το 1963 και κατόπιν το 1978 πέθανε.

Δράση του Πέτρου Σιδηρόπουλου του Παύλου το 1947 τον πήραν στο βουνό και έδρασε και το 1969 ήρθε και τώρα βρίσκεται στην Αυστραλία. (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 36*).

Ο Πέτρος Βαφειάδης του Κωνσταντίνου, γεννήθηκε το 1913 στην Καρβάλη της Μ. Ασίας. Το 1922 με την Μικρασιατική καταστροφή, η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στην Καβάλα. Όταν αντρώθηκε διέπρεψε σαν επιχειρηματίας(είχε εξοχικό κέντρο και κινηματογράφο στην Ελευθερούπολη). Το 1936 παντρεύτηκε την Ελένη το γένος Γεωργίου Καραμπουρνή και απέκτησε 2 παιδιά, τον Παύλο και την Πετρούλα. Το 1941 φεύγει οικογενειακώς από την Βουλγαροκρατούμενη Καβάλα και καταλήγει στην Φλώρινα όπου νοίκιασε τον μοναδικό κινηματογράφο που υπήρχε<<το Πάνθεο>>. Εδώ από τον Φ.Σ.Φ. <<Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ>> ανακηρύχτηκε ευεργέτης(Πρακτικό Δ.Σ. 3 του 1941) για την προσφορά του στον Σύλλογο τόσο την υλική όσο και την ηθική.

Για ένα διάστημα στο σπίτι που έμεινε(σήμερα ιδιοκτησία αφών Μιτσακίνη) είχε ραδιόφωνο που ήταν απαγορευμένο και άκουγε με άλλους ειδήσεις από το(Μπι-Μπι-Σι) για τις εξελίξεις του πολέμου. Κρατούσαν σημειώσεις και ενημέρωναν τους άλλους. Αργότερα μετέφεραν το ράδιο στην ηλεκτροφωτιστική εταιρία Αφών Κοεμτζόπουλου, όπου μόνιμα έμεινε ο φίλος του Μανώλη Ρίσβης και τον έκρυβαν σε πηγάδι.

Ο Πέτρος έγραψε ανώνυμα γράμματα στο Φρούραρχο Γερμανό και τον ειρωνευόταν για τις αποτυχίες των Γερμανών στο Ανατολικό μέτωπο(Στάλιγκαρντ). Ένα τέτοιο γράμμα που του είχε παραπέσει στο σπίτι το βρήκε μια γειτόνισσα η Ε.Λ. και κρυφά το παρέδωσε στους Γερμανούς.

Αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος ήταν να συλληφθεί από την Γκεστάπο. Μεταφέρθηκε στην Θεσσαλονίκη στις φυλακές επαυργίου όπου βασανίστηκε και <<φονεύθηκε με τουφεκισμό>> στις 1 Μαρτίου του 1943 στην Μίκρα Θεσσαλονίκης, όπου είναι το σημερινό αεροδρόμιο.

Θάφτηκε σε ομαδικό τάφο που τον είχε ανοίξει μαζί με άλλους(Πιστοποιητικό Δ/νσεως Αστυνομίας Θεσσαλονίκης 53/37/395).

Τα δυο του αδέρφια, Νικόλαος και Πρόδρομος έμειναν στη φυλακή μέχρι τη λήξη του πολέμου. Η Ε.Λ. που τους πρόδωσε δικάστηκε σαν δοσίλογος και καταδικάστηκε σε 10έτη φυλάκιση.

Με την απόφαση 8318 συνεδρία 121 της 8 Μάϊου 1946 από το Ελεγκτικό Συνέδριο, κανονίστηκε πολεμική σύνταξη στην σύζυγό του Ελένη και τα παιδιά του Παύλου και Πετρούλα και πολύ γρήγορα διακόπηκε(Κυβέρνηση Πλαστήρα). (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 37).

Αναστάσιος Στυλιάδης της Στυλιανής γεννήθηκε στη Δροσοπηγή 1927 και σκοτώθηκε στο Μισόκοβιτς της Καστοριάς Κυρική 1947 τον Σεπτέμβριο. Καλόκαρδος, φυγόπονος έφυγε στην 3^η τάξη του γυμνασίου. Κατετάγη στο σώμα Αμυνταίου-Νεογενών, πήγε να τον πάρει πίσω αλλά δεν δέχθηκε, αλλά είπε στη γυναίκα και στα παιδιά του, το ψευδώνυμο χείμαρρος. Είχε το τμήμα των αλόγων υπό τη διοίκηση του, τραυματίστηκε δυο φορές από όπλο, την Τρίτη σκοτώθηκε. Καλός μαθητής, όταν χώρισε ΕΛΑΣ-ΣΝΟΦ, καπετάνιος της ΣΝΟΦ ο Κάλσκος σε συν μετάβαση για συνεννόηση. Πυροβολήθηκε από τους Σνοφίτες και γλύτωσε εκ Θεού.

Λοχαγός- Μέραρχος. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 38).

Φίλιππος Γεωργίου Σαββίδης. Γεννήθηκε στην Τραπεζούντα του Πόντου του 1900, εγκαταστάθηκε σαν πρόσφυγας με την οικογένειά του στο Αρμενοχώρι Φλώρινας. Διορίζεται το 1928 στην Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Φλώρινας. Η κατοχή τον βρήκε οργανωμένο στον Αγροτικό Κόμμα. Από το 1941 ως το Μάιο του 1944 οργανώθηκε στο ΕΑΜ περιοχής Φλώρινας, σαν β' γραμματέας. Το Μάρτιο του 1943 ανέβηκε στο βουνό, περιοχή Φλάμπουρο, κάτω από την απειλή των Γερμανών ότι θα το συλλάβουν, για τη συμμετοχή του στην Εθνική Αλληλεγγύη. Το 1944-45 περνάει στην παρανομία, διότι κινδύνευε η ζωή του από εγκάθετους ταγματασφαλίτες.

Συλλαμβάνεται τον Απρίλιο του 1946 στη Φλώρινα, όπου και δικάζεται. Απαλλάσσεται στη συνέχεια με αθωωτικό βούλευμα του πρωτοδικείου Φλώρινας, αλλά κρίνεται ταυτόχρονα και επικίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια. Παραμένει στη φυλακή τρεις μήνες και εκτοπίζεται στη Λήμνο για άλλους εννέα μήνες. Απολύεται από την εξορία στις 29/9/47.

Στις 19-4-1946 το Δ.Σ. την Ένωση Γ. Συνεταιρισμών Φλώρινας, τον απολύει από τη θέση του παρά το ότι βρίσκονταν κρατούμενος στις φυλακές, με το αιτιολογικό του πειθαρχικού παρά πτώματος της <<αυθαίρετης εγκατάλειψης της θέσης του>>, όπως προαναφέρθηκε παραπάνω.

Χρόνος συνολικής υπηρεσίας στην Ε.Γ.Σ. Φλώρινας 17 χρόνια 8 μήνες. Έφτασε ως το βαθμό τμηματάρχη Γ'. από το 1947 και μετά δούλεψε σαν λογιστής. Πέθανε στη Θεσσαλονίκη στις 21/4/65. Η οικογένειά του ζητεί αναγνώριση υπηρεσιών του προς την Εθνική αντίσταση και παράλληλα την υλική του απόσταση επειδή εξαναγκάστηκε σε παραίτηση από τη δουλειά του, ενώ εκτελούσε χρέη Δ/ντη Ε.Γ.Σ. Φλώρινας.

Αρμενοχώρι 2/6/1986(Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 39).

Τους εκτέλεσαν και τους 2 στον Άγιο Γεώργιο Φλώρινας. Μόλις τελείωσε η πλοκή, εγώ πήγα στο σπίτι τους και τους είπα για τον καθένα <<όταν νύχτωσε πήρα τον Καζμά και άνοιξα τρύπα στο υπόγειο, πέρασα μια σωλήνα από μέσα και κατέβηκα να δω που πάει. Μόλις μπήκα μέσα και αυτά χύθηκαν, το είχαν κάνει σαν υψόμετρο και αυτοί πήγαιναν χαμένοι από ασφυξία.

Επίσης, στα στρατόπεδα σκοτώθηκαν άλλα δυο άτομα, <<ο Ηλίας Γεωργοκόπουλος>> και τον <<Αθανάσιο Γεωργιάκη>>, δικάσανε αρκετούς τη Μαρίκα Καπακουλάκη και ως θάνατον τον Πέτρο Γεωργόπουλο 20 χρόνια Βασίλειος Αλαμπασάκη και πόσους άλλους εξορία. Δικάσαν και τον τροφοδότη σε 10 χρόνια με 5 παιδιά. Μετά μας στείλαν ένα Λόχο Βουλγαρικό στρατό και τους κάνανε διανομή στα σπίτια. Αλλού 2 αλλού 3 στείλανε και σε εμάς 3 ευτυχώς, που και οι δυο ήταν αριστεροί και πολύ καλοί και με λέγανε Παππά Νικόλα. Να μην φοβάσαι καθόλου από εμάς, ο ένας ήταν φασίστας. Αλλά κοιμάται αργά, οι Βούλγαροι φεύγανε από τα σπίτια. Το πρωί και ερχόταν και το απόγευμα μετά στο σπίτι του, αλλά ο ένας μια μέρα ήρθε από πριν από το φαγητό. Μόλις βγήκε μετά το φαγητό να πάει στα παιδιά να φάνε ήρθε ο Βούλγαρος, αυτός μόλις τον είδε φοβήθηκε και πιάστηκαν στα χέρια, έτρεξε ο Βούλγαρος αλλά αμέσως τον σκότωσε, τους είχε πει μη φοβάστε μετά έφτασα και εγώ και τρέχει ο Βούλγαρος, με αγκάλιασε και με φιλάει. Μη φοβάσαι εγώ και ο τμη. Μαζί πήρε φόβο, έπαψε να φοβάται πήγε δυο φορές στους γιατρούς, πέρασαν σχεδόν δυο μήνες πέθανε και άφησε 9 παιδιά.

Αξάρης Νικόλαος Άνω Κλεινές 2/4/84. Το 1942 ήρθαν στο σπίτι μας, ο Χαραλαμπίδης Χαράλαμπος, ο Αθάνατος Αθανάσιος ήταν δημόσιοι υπάλληλοι. Ο Ιωάννης Κωνσταντινίδης πρώην Γεωπόνος. Ήταν μεσάνυχτα, όταν ήρθαν και μπήκαν, εάν δέχομαι να κάνουμε ένα υπόγειο κάτω στον Αχυρώνα, εγώ δέχτηκα το υπόγειο θα ήταν κάτω από το δωμάτιο και έγινε τη νύχτα, την ημέρα δεν μπορούσαμε να δουλέψουμε και δουλεύαμε μόνο τη νύχτα.

Μόλις τελείωσε το άλλο βράδυ, ο Καζμάς με το άλογο έφερε γραφομηχανή, ράδιο και κάτι άλλο. Αρχίσαμε την δουλειά, όλη μέρα δουλειά, τα μεσάνυχτα βγαίναμε στο προαύλιο του σπιτιού για να πάρουν αέρα.

Στην αρχή κάπου 20 μέρες, είχε βοηθό τον Γιάννη Καλαντζίδης, αλλά αυτός δεν μπορούσε να κρατήσει και έφυγε ήταν πολύ στενάχωρος. Μετά ήρθε κάποιος Γεώργιος και κάποιος Γερολάμπρος, ο Κωνσταντινίδης ήταν μόνιμος στο δεσμό. Οι Γερμανοί μου σκάνε δυο φορές πλωτό και μάζεψαν όλο το χωριό στην Πλατεία, είχαν κατάλογο και φώναζαν ο Νομικός. Εγώ την πρώτη φορά δεν πήγα γιατί φοβήθηκα, έμεινα μέσα στο υπόγειο. Το υπόγειο ήταν ακατάλληλο είχε μεγάλη ασφυξία. Τον δεύτερο πλωτό βγήκα και τότε πήραν δυο άτομα, τον Χαράλαμπο Κηπουρόπουλο και τον Πέτρο Γρούμπο και οι δυο από το χωριό. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 40).

Αντωνιάδης Αργύρης του Αθανασίου. Αντάρτης του ΕΛΑΣ το 1943 τέλη συνελήφθη από Γερμανούς σε επιχειρήσεις στα όρια Γράμμου και στάλθηκε όμηρος στην Γερμανία, αφού πρώτα κρατήθηκε στις φυλακές Παύλου Μελά και επανήλθε από την Γερμανία το 1945 τον Σεπτέμβριο, πέθανε στις 5 Απριλίου 1981.

Οικογενειακή κατάσταση

Ανδρονίκη Αντωνιάδου

Μαρία Αντωνιάδου

Ιωάννης Αντωνιάδης

Αθανάσιος Αντωνιάδης

Στέργιος Αντωνιάδης (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 41α).

Θύμα της Κατοχής

Κωστόπουλος Ηλίας από το χωριό Κρατερό, γεννήθηκε 1900 και σκοτώθηκε από τους Γερμανούς στις Σέρρες, όπου δούλευε στο ΕΑΜ. Το 1943 είχε κυνηγηθεί από το χωριό του, όπου δεν μπορούσε να ζήσει, διότι ήταν προοδευτικός και αντιφασίστας και διάβαζε πολύ.

Από Αλώνα.

Γιώργος Τσιώτσιος του Λαζάρου καπετάνιος Φίλιππος Τσιώτσιος του Στοϊτες. Χρήστος Βασιλείου, Παντελής τραυματίας υπέκυψε στο Νοσοκομείο. Συμεών Γράτσιος του Στογιάνου 1941 θύμα Γερμανών, Σαπουντζής Ιωάννης, Βραντάδης Συμεών. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 41β).

Παντελής Παππάς

Έφεδρος Υπολοχαγός, γόνος Ελληνικότατης εκ Πολυποτάμου οικογένειας. Τόσο ο παππούς του, ο οποίος κρεμάστηκε από τους κομιτατζήδες Βουλγάρους κατά τον Μακεδονικό Αγώνα 1903-1909, όσο και ο πατέρας του, προσέφεραν τα πάντα για την πατρίδα και τη θρησκεία, την οποία αμφοτέροι διακόνησαν οι ιερείς, από το χωριό Πολυπόταμος.

Μετά την αποφοίτηση του από το Γυμνάσιο Φλώρινας, κατετάγη ως Κληρωτός στις τάξεις του Στρατού. Αφού υπέστη έμπεδο βασική εκπαίδευση, εισήχθη στη Σχολή-Εφέδρου-Αξιωματικών-ξηράς, από την οποία υπηρέτησε ως Δόκιμος Πεζικού. Ακολουθεί στις τάξεις του Στρατού με τον βαθμό του Εφέδρου Ανθυπολοχαγού, προσελήφθη λογιστικός υπάλληλος στην Φλώρινα της τότε τράπεζα Αθηνών.

Με την ύπαρξη του πολέμου εναντίον της πατρίδας μας από τους Ιταλούς, βρέθηκε από τους πρώτους στα αφιλόξενα βουνά της Αλβανίας, μαχόμενος κατά των φασιστών ως Διμοιρίτης και αμέσως μετά ως Υποδιευθυντής Λόχου με τον βαθμό του Υπολοχαγού, από το οποίο προήχθη.

Μετά την κατάρρευση του μετώπου και την εισβολή των Γερμανών κατακτητών, επανήλθε στον πόλεμο, αλλά φοβερά σοκαρισμένοι από την υποδούλωση της πατρίδας μας και την δράση των βουλγαροφώνων στοιχείων, που επιζητούν από τους Γερμανούς, δια παντός θεμιτού και αθέμιτου μέσου, την είσοδο στην πόλη της Φλώρινας και την περιφέρεια του βουλγαρικού τακτικού στρατού, με απώτερο σκοπό την προσάρτηση της Μακεδονίας μας από το βουλγαρικό σκήπτρο.

Φύσει και θέσει ζωηρό στοιχείων και το έπακρο ένθερμος πατριώτης, ένα κατοχικό βράδυ βρισκόμενος στην ταβέρνα <<ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ>>, όπου σήμερα στεγάζεται ο έμπιστος του Δανιήλ Μούλη, που απεβίωσε από το σκληρό βουλγαρόφωνο Μπάρις(Βίκτωρα).

Μέλλιου, δεν ανέχθηκε να ακούει βουλγαρικούς σκοπούς από τα λαϊκά όργανα του κατ/τος. Πλησίασε τους οργανοπαίχτες και αφού τους κέρασε με ένα κατοχικό νόμισμα, τους απαγόρευσε να παίζουν το τραγούδι του Μακεδονομάχου Παύλου Μελά, εθνικό σύμβολο. Πράγματι υπάκουσαν και παρά το περιβάλλον, άρχισαν να παίζουν το γνωστό σκοπό, που κάνει ειδικότερα τότε, να ραγίζει κάθε Ελληνική ψυχή, ο ίδιος πήγε και κάθισε στο τραπέζι του, αναμένει αυτό που επιζητά και που δεν άργησε να ακολουθήσει. Ο καταστηματάρχης μόλις άκουσε το πλέον μισητό για αυτόν και για τους όμοιους του, αλλά τόσο ενθουσιώδης για εμάς τραγούδι, κατευθύνθηκε στο όργανο και σε επιτακτικό τόνο ρώτησε ποιος τους έδωσε την εντολή, να ακούσει ο σκοπός αυτός του υπέδειξαν του δράστη. Εν ριπή οφθαλμού, τον πλησίασε με σκοπό να τον ξυλοφορτώσει, αλλά..... βρήκε τον..... μπαμπά του. Ο κοντόσωμος αλλά τόσο νευρώδης και αθλητικός Παντελής Παππάς, που από τις πρώτες κατοχικές νύχτες σχεδίαζε σαν δεύτερος Παύλος Μελάς την άνοδό του στο ελληνικό βουνό για να πολεμήσει τους κατακτητές και τους μισητούς βουλγαρόφωνους, τον άρπαξε από το γιακά του πουκάμισο του και αφού τον έβαλε εκτός του κατ/τος, τον έσυρε μέχρι την κεντρική οδό

και άρχισε να τον γρονθοκοπεί αλύπητα, μπροστά στα έκπληκτα αλλά πολλά ικανοποιημένα βλέμματα, πλήθος συμπολίτες μας. Αμέσως, μετά χάθηκαν τα ίχνη του. Ο πόθος του εκπληρώθηκε... έγινε το έτος 1942. Τα βουνά της πατρίδας μας τον δέχθηκαν με χαρά και τον αγάπησαν τόσο πολύ που το κράτησαν κοντά τους, μια για πάντα. Έπεσε στη μάχη<<Βαλτακάλντα>> Γρεβενών πολεμώντας σαν λιοντάρι τον Γερμανό κατακτητή για την απελευθέρωση και μόνο της πατρίδας μας.

Έτσι πιστός στις αρχές που κληρονόμησε από τους γονείς του, εκπλήρωσε με τη θυσία του προς την πατρίδα του που το καθιστούσε χρέος. (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 42*).

1941

Αλέκος Σέμπης του Περικλή, Στράτος Κέντρος, Πέτρος Κέντρος, Γιάννης Λεγάς το γένος Μπάρμπας, Λάμπρος Μόσχος από το Δενδροχώρι, Κυριάκος Πιλαΐχ από το Ξινό νερό, Μιχάλης Σερβίνης, δάσκαλος από την Αγία Παρασκευή, αυτοί όλοι ήταν στην παρανομία και το καλοκαίρι περισσότερο κοιμούνταν στα αμπέλια μας στο Καμπασνιτσάλι και στο δικό μας είχαμε καλύβες και τα κλειδιά ξέρανε που τα κρύβαμε αυτά τα ονόματα, το χειμώνα τα κρύβαμε στα σπίτια Κλειτσινιώτη Γεώργιος, Αντωνιάδη Κώστας, Λάζαρος Βερλέ και στο Τάχη Πούσκα χοιροστάσιο αυτό πάλι μας βοήθησε με σιτάρι και πολλοί χωρικοί μας εργαζόταν με την οργάνωση. Προκήρυξη μας φέρνανε το 1942. Αρχές άνοιξης μου λέει ο Γιάννης Λεγάς ψευδώνυμο Μπάρμπας, θα πάμε σε ένα χωριό δυο μέρες και θα γίνει μια συνεδρίαση για το ΕΑΜ και θα μας πουν τι πρέπει να δουλεύουμε για να κατατοπιστεί ο κόσμος κατά το βράδυ θα σε πάρω και εγώ ειδοποίησα το σπίτι ότι θα πάμε σε χωριό, να μην ανησυχούν και με παίρνει ο Γιάννης Λεγάς από το αμπέλι που κλάδευα εκεί τη μέρα και πηγαίναμε δίπλα κοντά στο Νοσοκομείο στο σπίτι της Εύας Ηλιάδου και μας μίλησε εκεί ο Λοχαγός Φιζάλας Θεόδωρος του Στρατού και μας μίλησε αρκετά και ο Τερπένος Λάζαρος από τα χωριά της Καστοριάς, όπου μας είπαν ότι είναι Αντιπρόσωπος της Καστοριάς και όταν ερχόταν όλοι από δυο δυο ερχόμασταν 30 με 35 άτομα εκεί μείναμε δυο μέρες. Κοσμάς Ηλιάδης μανάβης, Γεώργιος Μπασακούλης ράπτης, Γιάννης Λεγάς ψ. Μπάρμπας, Δαναΐλ Σίμος γκαράζ αυτοκινήτων, Δέσποινα Ηλιάδου νοικοκυρά, Λάμπρος Μόσχος από το Δενδροχώρι, Τάκης Πόσκας κτηνίατρος, Τάκης Μόζας δικαστικός υπάλληλος, Σερβίνης Μιχάλης δάσκαλος, Στράτος Κέντρος.

Τον Ιούλιο, αρχές Αυγούστου του '42. Πιάνω τον αγροφύλακα, που τον είχα γαμπρό από πρώτη ξαδέρφη, τον Βασίλη Δήμο και του εξηγώ για την οργάνωση της ΕΑΜ και αυτός δέχτηκε να τον συστήσει στον Στράτο και από τότε η δουλειά γινόταν στα πολύ καλύτερά της. (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 43,1).

Το '43, η γρούπα από τρία άτομα, που ήταν ο Χαραλαμπίδης με ψευδώνυμο Ντόπρης, Καλίντσες Κώστας και Καλίνης Γεώργιος ψευδώνυμο Γάβριος, μου δίνουν ένα φάκελο σποριασμένος και ήταν για το Λούκρη Ηλία Μπακάλη και του γράψανε, δεν έμαθα και το πήγα και αυτός το άνοιξε και μου είπε αύριο θα έρθεις και την άλλη μέρα πήγα και μου έδωσε ένα ζευγάρι Αρβύλες στρατιωτικά παλιά αλλά καλά και ένα πουλόβερ.

Το '43 πήγαινα και στον Βαγγέλη Υφαντή, ηλεκτρολόγος σε μαγαζί και έπαιρνα προκηρύξεις πολλές φορές και ένα περίστροφο παλιό.

Από του Γιάννη Τσακίρη του έχω πάρει πολλές περίστροφα και τα παρέδινε στην Γρούπα, αυτή που τα πήγαινε στον Τσακίρη τα έστελνε στο Γιάσκο Κώστα πολλές φορές του πήγαινε με το άλογο και ο Τσακίρης του άλλαζε το κάρο στο άλογο και κατράμι έβαζε στα πόδια του αλόγου και ο Γιάσκος στα έβαζε στο σαμάρι και το τράβαγε το σαμάρι και ο Γιάσκος τα έφερνε στο Αμπέλι από εκεί η οργάνωση τα έστελνε από πού τα είχε ανάγκη.

Από τον Τάκη Μούζα έπαιρνε τακτικά προκήρυξη και τα μοιράζαμε και ρίχναμε με οικονομία και φυλαγόμασταν πάλι.

Έμαθα εγώ ότι ο Κώστας Ντινόπουλος, Βενιζέλος Παραστόκλη ότι είχαν ράδιο και τον πιάνω και του λέω ότι η οργάνωση έχει ανάγκη από ράδιο να μας το δώσει και ο Κώστας Πατριώτης με το Προτό, να το πάρει μου λέει την άλλη μέρα πήγαινε το και το βγάζουμε το είχαν κρύψει στο βουνό από κάτω μη τυχόν το είχαν κρύψει και το παίρνω το βραδάκι και το πηγαίνω στον Τάκη Πούσκα και από εκεί το πήρε ο Πέτρος Τσουτσόλης από το Πολυπόταμο και τώρα κάτοικος Σκοπιάς και το παρέδωσε στο Δανό στην Τριανταφυλλιά. (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 43,2*).

1944 με ειδοποιούν να πάρω ένα άλογο και να πάω στην Κλαδοράχι στην τέταρτη μέρα του Μαρτίου, τον παίρνω τον Γιόσκο Κωνσταντίνο και πάμε προτού βραδιάσει και από εκεί μας δίνουν άλλα δύο άλογα και οι δυο αντάρτες, ο ένας άρρωστος και ο άλλος δαγκωμένος από γουρούνι και ο υπεύθυνος της ΕΑΜ μας να τους πάτε στην Τριανταφυλλιά και τους πήγαμε όλη τη νύχτα από τα χωράφια, δεν πηγαίναμε από τους δημόσιους δρόμους από την Τριανταφυλλιά, φορτώσαμε με ξύλα για να διακόψουμε το δρόμο.

Ιούνιος μήνα του '44. Μου στέλνουν έναν από την Σκοπιά, τον Ανέστη Πέπη με ένα άλογο και 100 οκάδες σιτάρι και μετά 10 μέρες άλλες 100 οκάδες σιτάρι για να το δώσουμε στον Τσόσκο Δημήτριο, οδός Σαραντοπόρου από αυτόν είχα πάρει μηχανή τύπο εφημερίδας η οργάνωση ΕΑΜ.

Μήνας Ιούνιος με αρχές Αυγούστου με ειδοποιούν με τον Αγροκλάκη Βασίλη θα πάρουν τα πρόβατα του Παντελή Γάσπη από Λιβαδειά που βόσκουν την ημέρα Παρασκευή και να παρακολουθήσουμε το Γάσπη στο μαγαζί του να μου έρθει κανένας με τον Αγροφύλακα, κανονίσαμε αυτός να κάθεται στο Μελιά Βρύση, που είναι τώρα α' μέλος του.

Εγώ καθόμουν από μακριά από την ταβέρνα είχα το Βοδινό, στο τρίτο Δημοτικό σχολείο και εγώ είχα δυο μικρούς, τον Πέτρο Καμπασιτισάλη και τον Κώστα Αντωνίου για να τρέξουν να ειδοποιήσουν Αγροφύλακα Βασίλη και του πήραν 160 πρόβατα οι Γερμανοί τα δώσανε σε αυτόν και τα πούλησε αυτός και μοιράζανε τα λεφτά και ο κύριος Γάσπης είναι του Αλβανικού μετώπου, λιποτάκτης στην Αλβανία ήταν στην στρατιωτική μουσική, αντί να τον δικάσουν του έδωσαν διαβατήριο και είναι στον Καναδά. (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 43,3*).

- 1) Ντόρης
- 2) Χρήστος Κωλέντσας(Κόκκινος)
- 3) Παντελής Βίκτωρας(Νίκος Σγούρος από Γιάννενα, Γενικός Γραμματέας από την ΕΑΜ)
- 4) Στράτος Κέντρος(Σλομπόντας, Μέραρχος ΙΧ, Έφεδρος Μεραρχίας)
- 5) Γιάννης Παπαδόπουλος(Αυγερινός) Καπετάνιος του ΕΛΑΣ

Παντελής Βίκτωρας

Γεννήθηκε στο Γκιούλ Μπαζέ Σμύρνης 1914. Ήρθε σαν πρόσφυγας στην Ελλάδα το 1922 και εγκαταστάθηκε στην Νέα Ιωνία. Έγινε μέλος του ΚΚΕ το 1932 από την Ηλέκτρα Αποστόλου. Σαν εργάτης στα βαφεία του Μεταξουργείου ξεσήκωσε όλο το προσωπικό σε απεργία του 1934 για μείωση ωραρίου, αύξηση μισθού και καλύτερες συνθήκες εργασίας την Πρωτομαγιά του 1935, συγκέντρωσε τους νέους και τις νέες και σήκωσαν κόκκινη σημαία πίσω από το Νοσοκομείο της Νέας Ιωνίας, κυνηγήθηκαν και κρύφτηκαν στους πρόποδες της Πεντέλης. Την άλλη μέρα στο εργοστάσιο δεν το επέτρεψαν να δουλέψει και το προσωπικό προς συμπαράσταση ξεσηκώθηκε. Τον πιάσανε στην πλατεία Συντάγματος και τον στείλαν στην Ακροναυπλία. (*Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φλώρινας, Α.Β.Ε.: 15, Σ.Α.Ε. 5, 44*).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας υπήρξε η διερεύνηση της Εθνικής Αντίστασης και του εμφυλίου πολέμου στην περιοχή της Φλώρινας, μέσα από τη μελέτη των αυτοβιογραφιών του Χριστόπουλου. Η εργασία υπόκειται από ένα βασικό περιορισμό: το ερευνητικό υλικό χαρακτηρίζεται από μονομέρεια και ότι αρκετές αυτοβιογραφίες αναφέρονται για τη ζωή των ηρώων παρά για το έργο τους. Ακόμη, δεν υπάρχει ιδιαίτερη συνοχή με αποτέλεσμα να γράφονται με μικρή ή μηδαμινή χρονική απόσταση από τα συμβάντα που περιγράφει.

Ανακεφαλαιώνοντας είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η περίοδος του εμφυλίου πολέμου υπήρξε ιδιαίτερος κρίσιμη για την Ελλάδα και επομένως για την περιοχή της μελέτης της εργασίας, τη Φλώρινα. Το ξεκίνημα του Εμφυλίου Πολέμου ήταν σχέδιο των Μεγάλων Δυνάμεων(κυρίως η Αγγλία, Γερμανία, Αμερική). Με αποτέλεσμα, οι Έλληνες να χωριστούν σε Δεξιά και Αριστερά Παράταξη, αυτό συνέβησε και στην Φλώρινα . Στην Δεξιά Παράταξη άνηκαν οι φασίστες, η αστυνομία και η Χωροφυλακή, που είχαν στο πλευρό τους τους Άγγλους ενώ στην Αριστερή Παράταξη ο δημοκρατικός λαός. Η εποχή εκείνη χαρακτηριζόταν από άγρια τρομοκρατία, ξυλοδαρμούς, συλλήψεις, δολοφονίες και φυλακίσεις. Ακόμη, οι οργανώσεις πάλευαν να αντιμετωπίσουν το μείζον θέμα της τρομοκρατίας που ασκούνταν στους δημοκρατικούς από την Χωροφυλακή. Στην περίοδο του 1945 οι Αριστεροί δεν είχαν να αντιμετωπίσουν μόνο τους Δεξιούς αλλά και τις νοφικές ομάδες. Η ΝΟΦ που αργότερα έγινε ΣΝΟΦ ήταν οργάνωση των σλαβόφωνων που είχε ιδρυθεί στην Ελλάδα το 1943 από το ΕΑΜ και εργαζόταν υπό την καθοδήγησή του. Ο σκοπός ήταν η απόσπαση και η ένωση της ελληνικής Μακεδονίας με την Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας. Η λύση που βρέθηκε ανάμεσα στις ανταρτικές και στις νοφικές ομάδες ήταν προσωρινή, δηλαδή την ενότητα όλων των ανταρτικών ομάδων. (Κέντρος,2011)

Όσον αφορά, τον κυβερνητικό στρατό ο στόχος τους ήταν να νικήσουν ολοκληρωτικά τις δυνάμεις του ΔΣΕ με αποφασιστικές επεμβάσεις στην περιοχή του Γράμμου από ΒΑ και ΝΔ κατεύθυνση. Η μάχη πραγματοποιήθηκε μέσα σε επτά μέρες, δηλαδή από τις 14.6 έως τις 20.6.1948. Άλλες σημαντικές μάχες ήταν στην Γκορούσια τις 18.7.1948.(Κέντρος,2011)

Κατά τη διάρκεια του 1948, οι κυβερνητικές δυνάμεις είχαν ήδη αποκτήσει σημαντική υπεροχή καταλαμβάνοντας τον Γράμμο. Μετά την ήττα αυτή, ο ΔΣΕ είχε στόχο να καταλάβει το Βίτσι, που τα κατάφερε με αποτέλεσμα να αναπυρώσουν το ηθικό τους. Επίσης, με την εδαφική τους επικράτηση είχαν σκοπό την πολιτική αναγνώριση της «Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης» (ΠΔΚ). (Κέντρος,2011)

Στις 29 Αυγούστου του 1948, οι κυβερνητικές δυνάμεις άρχισαν εφόδους στα τμήματα του ΔΣΕ, το μεγαλύτερο μέρος του στρατού συγκεντρώθηκε στο Μάλι-Μάδι. Στις 31 Αυγούστου, ο στρατός κατέλαβε τα Κουκλουθούρια, αλλά τα τμήματα του ΔΣΕ προσπάθησε να ανατρέψει το αποτέλεσμα αλλά δεν το κατάφερε. (Κέντρος,2011)

Μετά έγινε μια άλλη μάχη στο Μάλι-Μάδι, στην οποία ηττήθηκε ο κυβερνητικός στρατός, ο οποίος είχε μεγάλες απώλειες σε νεκρούς και τραυματίες. Εγκατέλειψαν τα πάντα

και κατέφυγαν στα χωριά της Καστοριάς. Οι επιτυχίες του ΔΣΕ δημιούργησε μεγάλο πλήγμα στην τότε στρατιωτικοπολιτική ηγεσία της χώρας. (Κέντρος,2011)

Τέλος, πραγματοποιήθηκαν άλλες δύο μάχες, η πρώτη μάχη του Μπίκοβικ τις 10 Οκτώβρη του 1948 και η μάχη στην Κούλα- Βίτσι, 22-23 Οκτώβρη 1948. Σε αυτές τις μάχες νίκησαν τα τμήματα του ΔΣΕ και ηττήθηκε ολοκληρωτικά ο κυβερνητικός στρατός. (Κέντρος,2011)

Στα τέλη του Ιανουαρίου συγκλήθηκε η περίφημη πλέον 5^η Ολομέλεια του ΚΚΕ στον Γράμμο, όπου πάρθηκε η απόφαση για την αυτονομία της Μακεδονίας.

Ύστερα, έγινε η πιο καθοριστική μάχη στη Φλώρινα τις 12 Φεβρουαρίου, ο ΔΣΕ δεν μπόρεσε να κρατήσει την κατοχή του τα κρίσιμα υψώματα που περιστοιχίζουν την πόλη. Με αποτέλεσμα να ηττηθούν από τις κυβερνητικές δυνάμεις. Το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ έχοντας σχηματίσει την εικόνα της αποτυχίας της 12^{ης} Φεβρουαρίου, αντί να δώσει την εντολή της σύμπτυξης, επέλεξε την άσκοπη συνέχιση της μάχης. Η 13^η Φεβρουαρίου ήταν μια μέρα καταστροφική για τους αντάρτες, με τη συντριπτική απώλεια που είχε ο ΔΣΕ. (Κέντρος,2011)

Η ήττα αυτή αποτέλεσε σημείο-καμπή στην εξέλιξη του Εμφυλίου Πολέμου. Με τη συντριβή του ΔΣΕ στην μάχη της Φλώρινας αποτέλεσε την αρχή του τέλους του εμφυλίου. Λόγω των μεγάλων απωλειών, οι δυνάμεις του ΔΣΕ δεν ανάκαμψαν στην ουσία ποτέ. Οι κυβερνητικές δυνάμεις έχοντας αποκτήσει αυτοπεποίθηση δεν άφησε κανένα περιθώριο αντίδρασης στον ΔΣΕ. Μεθοδικά, παρόλο που ο ΔΣΕ κέρδισε στις μάχες της Πελοποννήσου, της Θεσσαλίας και Ρούμελης. Ο κυβερνητικός στρατός έδωσε την νικηφόρα απάντηση του στην τελική μάχη στο Βίτσι και στον Γράμμο τον Αύγουστο του 1949. (Κέντρος,2011)

Τέλος, κάποιες παρατηρήσεις που μπορούν να γίνουν με βάση το ερευνητικό υλικό που μελετήθηκε στη συγκεκριμένη εργασία είναι οι εξής:

1. Η Εθνική Αντίσταση ξεκίνησε από την ΕΑΜ, που είχε στόχο να εναντιωθεί στους κατακτητές κατά τη διάρκεια της κατοχής για την απελευθέρωση της χώρας. Πρέπει να τονιστεί η δύναμη του Εαμικού κινήματος στην πολύπαθη περιοχή της Φλώρινας. Μια περιοχή που έγινε κομβικό σημείο άγριων συγκρούσεων με το φασίστα κατακτητή και τη σκληροπυρηνική τακτική που ακολούθησαν οι Γερμανοί. Αξιοσημείωτο είναι το τεράστιο έργο των ηρώων της Φλώρινας αλλά και των θυμάτων-μαρτύρων της περιοχής για την απελευθέρωση της Φλώρινας. Ακόμη, ήδη από τα μέσα του 1943 οι ανταρτικές ομάδες της Φλώρινας είχαν προκαλέσει σοβαρά πλήγματα στους κατακτητές.

2. Στην περίοδο της Εθνικής Αντίστασης, υπήρχαν δυστυχώς προδότες Έλληνες που συνεργαζόταν με τις Γερμανικές δυνάμεις στην εποχή της κατοχής. Τους ονόμαζαν δωσίλογους, οι οποίοι διέπρατταν μεγάλα εγκλήματα στους ίδιους τους Έλληνες, χωρίς να αγαπούν και να σέβονται την Ελλάδα. Με αποτέλεσμα να καταλήξουν τυφλά όργανα και πράκτορες των Γερμανών.

3. Οι ανταρτικές ομάδες της Φλώρινας δεν είχαν μόνο να αντιμετωπίσουν τους Γερμανούς αλλά και τους Βούλγαρους. Η βουλγαρική κατοχή κατέστη ακόμη σκληρότερη. Για

το λόγο αυτό, η ανάπτυξη του αντιστασιακού κινήματος στη Φλώρινα αλλά και στην Μακεδονία ήταν απαραίτητο. Οι Βούλγαροι είχαν ως στόχο την αυτονομία της Μακεδονίας. Με τη σειρά τους, θα εκδηλώσουν από την αρχή τον ανθελληνικό τους πρόσωπο, επιχειρώντας να αφανίσουν τους Έλληνες με μια σειρά μέτρων που περιλάμβαναν: σκληρούς αποκλεισμούς στα ορεινά χωριά, εκτελέσεις, δολοφονίες, τρομοκρατία. Δεν έλειψαν, όμως, οι μεγάλες ηγετικές προσωπικότητες των ανταρτικών ομάδων της Φλώρινας που διακατεχόταν από αξιοθαύμαστη πολεμική δράση και δημιουργούσαν μεγάλα πλήγματα στους Βούλγαρους.

4. Στην περίοδο της Εθνικής Αντίστασης, σημαντική ήταν η συμβολή των γυναικών στην απελευθέρωση της πατρίδας. Θα μπορούσε να αναφερθεί κανείς, στις ηρωικές πράξεις των γυναικών αυτών, καθώς προσέφεραν ηθική και υλική ενίσχυση για τον Αγώνα της Εθνικής Αντίστασης.

Κλείνοντας κρίνεται σημαντικό να υπάρχουν αυτοβιογραφίες και άλλων συγγραφέων για να υπάρχει πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την Εθνική Αντίσταση. Ακόμη, όλες οι αυτοβιογραφίες να εστιάζουν περισσότερο στον αγώνα των ανταρτικών ομάδων παρά στην προσωπική τους ζωή. Για το λόγο αυτό, θα μπορούμε να δούμε πιο τεκμηριωμένα τα γεγονότα εκείνης της εποχής.

Βιβλιογραφία

Κέντρος, Ν. (2011). *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*. Ελλάδα: Βιβλιόραμα.

Γ.Α.Κ.- Αρχαία Ν. Φλώρινας